

OPINIA națională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național,
editată de FUNDATIA „ROMÂNIA DE MÂINE”

CULTURA DEMOCRAȚIEI Politică, educație și toleranță (II)

Prof.dr. AURELIAN BONDREA

Declarația de principii a UNESCO privind toleranța relevă că, în vederea asigurării armoniei internaționale, este o condiție de prim ordin ca individii, comunitățile și națiunile să accepte și să respecte caracterul multicultural al familiei umane, dat fiind că, fără toleranță, nu poate exista pace iar fără pace, nu pot exista nici dezvoltare, nici democrație. O experiență tragică din trecut și de azi arată că intoleranța poate lua forma marginalizării unor grupuri vulnerabile și a excluderii lor de la orice participare la viața socială și politică, ducând inevitabil la violențe și discriminări, cum se observă în diverse zone ale lumii, mai apropiate sau mai îndepărtate de țara noastră.

Un loc aparte ocupă în Declarația de principii privind toleranța relevarea dimensiunilor sociale ale acesteia, aspect asupra căruia s-au oprit analize anterioare.

Constatarea generală sau concluzia aproape unanim împărtășită potrivit cărorătoleranță este mai necesară ca ori când își au izvorul în noile realități ale epocii, care trebuie să fie bine cunoscute, realist evaluate (nici supra, nici sub-apreciate), pentru a se acționa operativ, până nu este prea târziu, și, în același timp, eficient.

În primul rând, după cum relevă documentul, "trăim

într-o epocă marcată de mondializarea economiei și de o accelerare a mobilității, a comunicării, a integrării și interdependenței, a migrărilor și deplasărilor de populații de mare amplitudine, a urbanizării și mutației formelor de organizare socială. Înținând seama că nu există nici o zonă din lume care să nu fie caracterizată prin diversitate, escaladarea intoleranței și a confruntărilor constituie o amenințare potențială pentru fiecare regiune. Nu este vorba de o amenințare limitată, ci de o amenințare la nivel planetar."

În al doilea rând, fiind necesare între indivizi, ca și în cadrul familiei și al comunității, "promovarea toleranței și însușirea deschiderii spirituale, a ascultării reciproce și a solidarității trebuie să se facă în școli și universități, prin intermediul educației neoficiale, în familie și la locul de muncă. Mijloacele de comunicare în masă sunt în măsură să joace un rol constructiv, favorizând dialogul și dezbaterea liberă și deschisă, difuzând valorile toleranței și punând accentul pe riscurile pe care le prezintă indiferența față de expansiunea ideologilor și grupurilor intolerante."

În al treilea rând, așa cum se afirmă în Declarația UNESCO privind rasa și prejudecățile

rasiale, trebuie luate măsuri pentru a se asigura "egalitatea în demnitate și drepturi a indivizilor și grupurilor umane peste tot unde aceasta este necesar. În acest sens, trebuie să se acorde o atenție deosebită grupurilor vulnerabile din punct de vedere social sau defavorizate din punct de vedere economic pentru a li se asigura protecția legilor și prevederilor în vigoare, îndeosebi în materie de locuință, loc de muncă și sănătate, a se respecta autenticitatea culturii și valorilor lor și a facilitării, îndeosebi prin intermediul educației, promovarea și integrarea lor socială și profesională."

(Continuare în pag. 7)

Pledoarie pentru informarea corectă a tinerilor

Acad. ȘTEFAN MILCU

Sunt surprinzătoare astăzi agresiunea diverselor forme ale sexualității în publicații de tot felul și afișarea ei nerușinată sub diferite forme. Nu este decât un pas spre sexualitatea necontrolată, spre prostituție cu riscurile ei și cu pierderea caracteristică a fidelității. Amenințarea cu infecții, cu virusul HIV, care implică potențial apariția diferitelor boli în fața căror corpul uman rămâne fără apărare, nu a influențat într-o măsură corespunzătoare această situație.

Nu mai puțin surprinzătoare este indiferența față de încercările diferitelor formă, din ceea ce s-a numit educația sexuală, de a modifica aceste comportamente. O experiență personală în aceste probleme mă îndreptăște să consider că așa-zisa educație sexuală, care începe în diverse monografii cu anatomia organelor genitale, este o cale greșită. Într-un film de acum două decenii am arătat cum trebuie să inițiem tinerii și adulții, ce ignoră această funcție normală a organelor, prin informarea lor cu o dominantă în contextul biologiei, în care sexualitatea asigură continuitatea oricărei forme de viață, și cu evitarea "discursurilor" moralizatoare.

De altfel, termenul de educație tratată astfel, în prima formă citată, ar putea explica rezistența educatorilor și a părinților în abordarea educației sexuale. Totuși, este tot atât de criticabilă ignorarea pulsionilor sexuale, care începe uneori furtunos la pubertate și generează aberații, inclusiv prin lipsa educației sexuale; informarea sexuală este transferată, datorită acestei lipse de educație, la nivelul străzii și al diverselor grupuri de tineri vicioși.

În concluzie, se poate spune să informarea sexuală rămâne deficitară astăzi. Pentru că problema este frecvent pusă, fără a i se prezenta modul optim de rezolvare.

Acad.

N.N. CONSTANTINESCU

*Lecțiile tranziției în România
(Probleme economice)*

pag. 2-3

Autodeterminarea - drept exclusiv al națiunii

Prof. dr. CONSTANTIN VLAD

Mulți analiști sesizează un adevarat paradox al timpurilor noastre: pe de o parte, are loc mondializarea economiei, comunicării, științei, tehnologiei, însotită de integrarea unor întinse zone ale globului, și, pe de altă parte, se manifestă tendința spre fărâmătare politică, mai precis politico-statală. La o privire atentă se poate însă observa că un paradox asemănător se constată și în domeniul politicului, în sensul că tendința spre segmentare, spre fărâmătare își face drum în condițiile creșterii interdependentelor dintre state, cu elementele substanțiale noi pe care diferențele forme de integrare le aduc în aceste interdependențe. Un atare paradox este, fără îndoială, un efect neașteptat al depășirii bipolarismului în lume și în cetății "războiului rece".

Mirarea privind acest paradox conduce la două observații. Mai întâi, tendința spre fragmentare politico-statală este, mai ales, un fel de apanaj amar și dureros al părții subdezvoltate sau în curs de dezvoltare a lumii, precum și al zonei țărilor din

centrul și estul Europei, lumea dezvoltată evitând, cel puțin până în prezent, realizarea unei astfel de tendințe, deși mișcări separatiste se întâlnesc și în spațiul ei - vezi, de pildă, Belgia, Canada, Spania, Italia.

În al doilea rând, se impune observația că tendința spre fărâmătare politică este generată de declanșarea, după depășirea confruntării Est-Vest, a unui val de naționalism - pe care unii autori îl numesc naționalism etnic - violent, agresiv, distructiv. Și trebuie subliniat că astfel de manifestări de naționalism au fost și sunt, într-o serie de cazuri, stimulată artificial și încurajată de către forțe interese, din motive diverse, să folosească înensul lor potențial destabilizator în procesul de reașezare a raporturilor de forțe ce se desfășoară în ultimii ani în Europa și în lume.

Intr-adevăr, după încreșterea "războiului rece", alături de acțiuni de emancipare națională justificate istoricește - cum au fost cele care, în final, au dus la disparația fostei URSS - au căpătat câmp de manifestare

forțe care urmăreau și urmăresc revizuirea în Europa Centrală și de Sud-Est a unor realități politico-statale apărute prin sistemul tratatelor de la Versailles, reînnoită în bună măsură prin înțelegerile de pace încheiate după cel de-al doilea război mondial.

O astfel de tendință spre fărâmătare politică reduce în discuție vechea problemă a raporturilor dintre națiune și putere, dintre minoritatea națională și stat. În esență, după cum se știe, teoriile și practica internațională statuează dreptul națiunilor la autodeterminare, adică dreptul națiunii de a-și constitui un stat propriu, pe teritoriul pe care ea există ca o comunitate umană specifică și inconfundabilă. În lumina acestei considerații, este de subliniat că promotorii nouului val de naționalism urmăresc să transfere dreptul la autodeterminare de la națiune la minoritatea națională.

(Continuare în pag. 4)

FACULTATEA
de Limbi
și Literaturi
STRĂINE
a UNIVERSITĂȚII
„SPIRU
HARET“

pag. 4

La Fundația "România de Mâine"

Recent, la sediul Fundației "România de Mâine" (Palatul Sporturilor și Culturii), a avut loc Sesiunea științifică: **"Tranziția și problemele ei fundamentale"**, organizată de Academia de Studii pentru Dezvoltarea Economică și Socială a României din cadrul Fundației "România de Mâine" și Institutul de Economie Națională al Academiei Române.

Acad. Nicolae N. Constantinescu a prezentat comunicarea **"Lecțiile tranzitiei în România. (Probleme economice)"**, a cărei primă parte a apărut în numărul anterior al revistei noastre. Publicăm acum partea a doua (finalul) a acestei comunicări.

În numerele care urmează vom publica ample relatari ale comunicărilor susținute de participanții la Sesiunea științifică.

Lecțiile tranzitiei în România (Probleme economice)

Comunicare prezentată de
acad. N.N. CONSTANTINESCU

(Continuare
din numărul trecut)

Privatizarea de masă a societăților comerciale cu capital de stat, la rândul ei, a fost desfășurată într-un mod prea lipsit de coerență. Din cauza blocajului financiar și dobânzilor foarte ridicate la creditele pentru producție, a lipsei până acum a unor mecanisme juridice și economico-financiare adecvate perioadei de postprivatizare, deprecierea sistematică a leului, ca și corupției dezvoltate tot mai sfidător, restrucțuirea și retehnologizarea societăților comerciale merg încet sau bat pasul pe loc. De foarte multe ori, privatizarea se face cu prețul unei extraordinare subevaluări a întreprinderilor (implicit, în favoarea capitalului străin). După ea, se pare că statul va rămâne doar cu deficitile bugetare. În final, nu odată, monopolul de stat este înlocuit cu monopolul privat, cu nimic mai bun decât primul. Mai există și fenomenul că, datorită corupției, o parte a profitului și chiar a patrimoniului unor societăți comerciale cu capital de stat a trecut în mod fraudulos, cu ajutorul chiar al unor manageri, în mâinile unor agenți economici privați care mai mult parazitează.

În aceste condiții, chiar și subserierea "certificatelor de proprietate" și a "cupoanelor nominative" acordate gratuit populației merge foarte încet, majoritatea cetățenilor fiind deceptionați și manifestând neîncredere.

Un loc de seamă în cauzalitățile actualei stării a economiei românești din ultimii săse ani îl ocupă **nerealizarea în măsura cuvenită a condițiilor de piață necesare unei economii moderne**:

a) Deși privatizarea a cuprins de la început îndeosebi sectorul comercial, totuși, faptul că multă vreme producția națională a fost neglijată grav sau au fost chiar luate măsuri care, până la urmă, au lovit în ea, a permis ca guvernele care s-au succedat la putere să acționeze efectiv pentru formarea unui mecanism economico-financiar incapabil să ofere posibilitatea unei legături prompte și eficace între producție și consumatori, ceea ce a lovit în producția națională și a încurajat corupția. Putinătatea băncilor comerciale și politica dobânzilor ridicate promovate de B.N.R. au contribuit și ele la această anomalie. Drept urmare, chiar când capacitatele de producție, calitatea și prețurile produselor permitau, nu s-a realizat legătura firească. Cei mai mulți comercianți - cu

deosebire cei proveniți din afară, necunoscând sau cunoscând puțin producția națională, se adresau producției străine. La aceasta s-a adăugat și faptul că multe din societățile de comerț exterior privatizate sau nou create au considerat mai ușor de obținut profituri de pe urma importului, nu odată chiar de calitate îndoioanelnică. La rândul lor, relațiile intra și intercorporelui au fost în bună măsură tăiate (mai ales în cazul întreprinderilor care au fost fărăimițate în afara criteriilor de eficiență economică și rationalitate tehnică) și adesea numai cu greu și încet s-au transformat în relații normale de piață. Blocajul financiar a contribuit și el la aceasta.

Lipsa unui număr suficient de intermediari moderni și adecuați (angrosiști și bancheri), prompti și eficienți se simte și acum cu deosebită gravitate în agricultură. Din această cauză, cei mai mulți producători nu pot beneficia prea mult nici măcar atunci când apare un an agricol bun. Deosebit de dăunător se simte acest lucru nu numai cu privire la cereale, fructe, struguri și.m.d., dar și la vin, sucuri din fructe locale etc. La lapte, în timp ce populația suferă de lipsa lui și este prada speculanților (la București, oferta este de trei ori mai mică decât cererea), în multe părți producătorii nu au cui vinde laptele.

În general, în România, se simte și astăzi o însemnată lipsă de creatori de piață.

b) Liberalizarea prețurilor s-a făcut incoherent. Ca urmare, deseori, producătorii din aval, care mai aveau prețurile controlate la produsele lor, au trebuit să cumpere din amonte materiile prime cu prețuri liberalizate, ceea ce, în multe cazuri, a lovit și în producție și în aprovisionarea pieței.

c) Datorită variatelor împrejurării amintite mai înainte, corupția și inefficiența autorităților, în țară se desfășoară o vastă economie subterană. Potrivit calculelor oficiale, ea reprezintă astăzi cam 35-45%.

Gestionarea defectuoasă a tranzitiei și-a pus cu prisosință pecetea și asupra domeniului **comerțului exterior**.

a) După cum se știe, curând după evenimentele din decembrie 1989, România a liberalizat comerțul exterior. Firme de stat din acest domeniu s-au privatizat, de regulă, foarte rapid. Crearea de noi firme, private, de comerț exterior a avut loc în număr însemnat, dar fără preocuparea autorităților ca cei care le înființau să aibă un minimum de pregătire profesională în această sferă. De aceea, o mare parte din

firme au fost constituite de oameni dorinți de căștiguri mari și rapide, dar fără experiență în domeniu. Ar fi fost, de asemenea, de așteptat ca producătorii industriali importanți să-și înființeze ei departamente de export. Unii au făcut-o, dar destui nu, mai ales în întreprinderile al căror export a fost afectat de blocajul financiar sau au fost scindate neeconomic.

b) Dezorganizarea născută în sfera producției, blocajul financiar, degradarea producției și, cel puțin în primii trei ani de tranzitie, prioritarea acordată politicului și o prea mică atenție pozitivă îndreptată spre producție, au făcut ca exportul să se reducă drastic (la circa jumătate față de 1989), iar importul să scadă și el dar cu numai circa o treime și să ajungă mai ales neproductiv. În fond, s-au predat astfel concurenței străine nu numai locurile pe care România le ocupa pe piață externă, ci și pe piața internă chiar când aceasta era pentru articole de foarte bună calitate și mai ieftină pe care jara le și exporta tradițional. Cu această ocazie s-a importat și somajul corespunzător. În aceste condiții, balanța comercială avea să ajungă puternic deficitară, balanța de plăți externe la fel, iar o bună parte din import să se acopere prin împrumuturi externe. Măsurile de stimulare a exporturilor adoptate în ultimii doi ani nu au prea dat rezultate deosebite. Nu-i de mirare că România a devenit tot mai dependență de creditele externe.

c) În condițiile în care România încheie cu tot mai multe țări acorduri bazate pe liberul schimb, dorește să intre în Uniunea Europeană și cauță să se apropie că mai mult de reglementările acesteia, totuși, la anumite produse cu care ea este competitivă, România se loveste de un soi de protecționism netarifar practicat de unele țări vestice.

d) România a fost grav afectată de cele două embargouri declarate de O.N.U., în cazul războiului din Golf și al evenimentelor din fosta Iugoslavie. Pierderile, considerate în miliarde de dolari americanii, sunt apreciabile și au lovit grav economia românească, afectând prin aceasta negativ înșuși procesul de reformă.

e) Un alt factor care a îngreunat desfășurarea economiei românești și explică reducerea exporturilor l-a constituit faptul că, după desființarea C.A.E.R., din motive politice, cam mult timp, nu s-au organizat relații pe baze noi cu fostele țări participante (de curând, însă, cu unele s-au încheiat acorduri bilaterale). Drept urmare, până astăzi, asistăm la situația stranie că, în timp ce SUA, Germania, Anglia, Franța, Italia și.a. fac eforturi uriașe pentru a se instala căt mai bine pe marea piață rusească, în România mai există unele forțe politice care le înțină să aibă un minimum de pregătire profesională în această sferă. De aceea, o mare parte din

dezvoltare a exportului românesc în această parte a lumii, deși de acolo suntem nevoiți să importăm mari cantități de gaze, minereuri etc.

f) O trăsătură importantă a gestiunii de până acum a tranzitiei în România o constituie inflația accelerată și deprecierea continuă a monedei naționale. Dacă la începutul lui 1990, dolarul era egal cu aproximativ 60 de lei, în decembrie 1995 el ajunsese deja la circa 2700 lei. În condițiile de degringoladă din producție, această depreciere nu a stimulat exportul, dar a scumpit enorm importul și a îngreunat astfel extraordinar retehnologizarea. Nu-i de mirare că, atunci când era nevoie de mai multă modernizare, restructurare și retehnologizare în economie, piedicile în calea lor s-au dovedit a fi din cele mai mari. În plus, această depreciere a leului față de dolar a făcut neeconomic numeroase producții indigene.

Printre cauzele principale care au concurat la ajungerea în această situație se numără:

- Lipsa unui program economic coerent de reformă, în condițiile existenței tendințelor practice de a face ca statul să renunțe la rolul său activ, pozitiv, în creșterea economică, iar Puterii i se cerea să se rezume la crearea statului de drept și asigurarea ordinii în societate, reglarea economiei fiind lăsată în seama "mâinii invizibile" a lui Smith.

- Politicile eronate bazate pe dogmele monetariste și necorelarea sau insuficiența corelare a politicilor Guvernului cu cele ale Băncii Naționale a României.

- Interesele și presiunile externe făcute cu sprijinul celor interesati din interior (în primul rând de organizații financiare internaționale).

Pe baza dogmelor monetariste,

în ultimii doi ani, se susține că în

țară s-a realizat **"stabilizarea macroeconomică"**. Dar de ce "stabilizare macroeconomică" poate fi vorba dacă:

- blocajul financiar din economie se extinde și duce la urmări tot mai grave, lovit dur în producție și nivelul de trai;

- somajul în 1996 este prevăzut a crește;

- cursul leului față de dolar se depreciază continuu;

- prețurile de consum cresc în valuri;

- balanța de plăți este dezechilibrată serios;

- economia subterană este vastă.

Pentru 1995, organele de informații apreciază evaziunea fiscală la peste 50% din bugetul statului;

- populația, în mare parte majoritate, sărăceaște în continuare etc.

Pentru orice reformă mare, tranzitie de la un sistem economico-social la altul, o problemă de cea mai mare importanță este aceea a costurilor economico-sociale ale tranzitiei. O schimbare adâncă, o

reformă economică profundă ca aceea a unei țări întregi nu se face de dragul schimbării, al reformei în sine, ca modă, sau pentru că așa dorește cineva din afară, ci pentru sporirea eficienței economice, sociale și ecologice a esforțului propriu populației. Aceasta presupune că reforma trebuie în prealabil gândită, concepută într-un mod realist, concret și coerent, clarificându-se din timp obiectivele, structura, mijloacele de realizare și indicând modalitățile practice prin care noul, propus a înlătări vechile motivații și organizări, va fi mai eficient; de asemenea, presupune o evaluare a posibilităților practice de minimizare a costurilor economice și sociale, a pierderilor ocazionate de reformă și, punând costurile în cumpănă cu ceea ce se declară că va fi avantajul prevalent, să se arate mărimile aproximativă a acestui avantaj, a perioadei după care va apărea și cine și în ce măsură va beneficia de respectarea avantajelor etc. Iar dacă statul dorește să fie democratic, lucrurile trebuie spuse de la început clar și precis populației, căreia, apoi, să i se dea posibilitatea de a se pronunța în deplină cunoștință de cauză. Dogmatismele, dilettantismul, lipsa de responsabilitate, aventurismul trebuie evitate.

Judecarea costurilor economice și sociale ale tranzitiei actuale din România nu poate nici ea să facă abstracție de considerarea lor prin prisma necesității minimizării eforturilor și a maximizării rezultatelor pozitive pe unitatea de efort.

Desigur, o primă grupă de costuri este aceea a costurilor tranzitiei pe care le suportă ansamblul economiei naționale ca urmare a transformării sistemului economic. O a doua grupă de costuri ale tranzitiei o reprezintă costurile sociale, pe care este obligată populația ca atare să le suporte în acest context și pe care statul și-a luat sarcina să le componzeze.

De asemenea, ambele categorii de costuri mai pot fi privite din punctul de vedere al sorginții lor: obiectivă sau subiectivă.

Costurile economice și sociale de sorginte obiectivă se referă la ceea ce economia națională și populația trebuie să suporte pentru ca țara să treacă la noua societate și care decurg din necesitățile și proporțiile strict necesare procesului, fără putință de a fi evitate.

Costurile de sorginte subiectivă provin din erori de concepție și politică economică, din amatorism și neprincipialitate economică a celor ce gestionează reforma, din cauze de natură politică, internă sau externă etc.

Ansamblul costurilor economice și celor sociale ale tranzitiei României la economia de piață, până la această dată, se ridică la o sumă, comparativ, cu un total aproximativ echivalent cu costurile

suportate de România în primul și cel de al doilea război mondial. Aceste proporții se datorează concepției pline de erori care a stat la baza unor dintre măsurile inspirate de FMI sau de alți factori externi, de dogmatismul guvernărilor, precum și, o parte din ele, marilor pierderi și dereglașări produse României de embargourile proclamate de ONU în Oriental Mijlociu și în fosta Iugoslavie etc. etc.

În aceste condiții, costurile sociale, adică cele care sunt suportate de către populație, nu numai că nu au fost acoperite pe măsură apariției lor, cum se promisese în "Schita..." din 1990, dar ele au devenit și foarte mari. Tranzitia este însotită de un somaj de masă cronic, cu tendință de creștere, pensionari prematuri, scăderea alarmantă a salariilor reale, ca și de scăderea însemnată a veniturilor reale obținute din muncă ale majorității țărănilor, scăderea aspirării la pensiile reale, reducerea (în termeni reali) a cheltuielilor pentru învățământ, cultură, sănătate, cercetare științifică, înrăutățirea calității multor produse și servicii, creșterea fiscalității asupra salariilor ș.a.m.d. Este drept, se consideră că se acordă reparări prin ceea ce se numește politica de protecție socială. În practică, însă, aceasta nu poate decât să acopere parțial unele pierderi și din această cauză are loc un proces de sărăcire absolută a majorității populației. În timp ce prejurile și adaosul comercial au fost liberalizate de mult, salariile sunt lăuntrite sub control și acum, iar astăzi numărul indexării ale salariilor se efectuează sub nivelul creșterii costurilor vieții. Cercetările întreprinse de Institutul de Cercetare a Calității Vieții din cadrul Academiei Române arată că, față de 1989, în anul 1994, în termeni reali, salariul mediu mai reprezintă 54,7%, salariul minim 28,7%, pensiile 43,6%, alocațiile pentru copii 21,3%, indemnizațiile pentru mamele cu mai mulți copii 1,1%; la rândul său, tot în termeni reali, ajutorul de somaj, față de salariul mediu din 1989, a fost în 1994 doar 19%.

O caracteristică importantă a costurilor sociale ale tranzitiei în România constă în repartizarea lor inechitabilă între membrii societății. Toate cercetările arată că, în timp ce un număr relativ restrâns de profitori ai tranzitiei se îmbogățește foarte repede (corupția, specula, privatizarea prin subevaluare ajută mult pe aceștia), majoritatea covârșitoare a populației a sărăcă în mod absolut. Sărăcirea gravă a populației a început să îngusteze piața. Pentru starea majorității covârșitoare a populației este semnificativ că din 1991, pentru prima oară în istoria României în timp de pace, populația țării scade continuu (de la 23.206.720 în 1990 la 22.730.622 în 1994). Mortalitatea generală a sporit. În același timp, învățământul general obligatoriu și gratuit a fost redus de la 10 clase (cu tendință de generalizare la 12) la 8 clase. Toate aceste împrejurări afectează negativ capitalul uman al țării.

Datorită gestiunii defectuoase a reformei economice și sociale, s-a ajuns la o puternică și periculoasă polarizare a societății. Sărăcirea dramatică a majorității covârșitoare a populației începe să îngusteze și piața internă (există capacitatea de producție agricolă, industrială, turistică s.a. nefolosite din cauza sărăciei) și, astfel, să devină o frână generală a reformei economice.

Structura socială de clasă la care conduce practic gestionarea de până acum a tranzitiei

Politica economică și socială promovată în ultimii 6-7 ani și rezultatele ei conduc societatea românească la o nouă structură de clasă. Așa cum s-a arătat la început, "Strategia de guvernare" aprobată de Parlament prevedea să se ajungă la trei clase: **o clasă a micilor proprietari** formată din mici proprietari de terenuri, bunuri imobiliare - locuințe, ateliere, între-

prinderi mici și mijlocii etc. și de valori (acțiuni, bonuri de stat) care, se spune, "pe termen mediu, va fi predominantă în structura socială"; **o clasă a celor lipsiți de proprietate** și o clasă puțin numerosă a marilor proprietari de capitaluri. Practica arată că acea clasă puțin numerosă a marilor proprietari de capitaluri se formează destul de rapid. Sub ochii îngroziți ai populației, un număr mic de oameni au devenit în 1-2-3 ani posesori nu doar a sute de milioane, ci a multor miliarde lei în condițiile unei corupții fără precedent. Principalele surse de formare a acestor averi au fost acapararea mai pe nimic a bunurilor publice și specularea populației. De altfel, însăși "Strategia de guvernare" prevedea favorizarea proceselor de concentrare a capitalurilor, iar lupta contra corupției și speculei a fost fără rezultate (se vorbește tot timpul de ea, dar nu se iau măsurile cuvenite).

În ce privește "clasa celor lipsiți de proprietate" trebuie spus că ea se formează rapid și în proporții crescănde.

Să trecem, acum, la "clasa micilor proprietari". Ce reprezintă ea? Este ea, cumva, clasa mijlocie de care se vorbește în Apus?

Ea include încă, potrivit "Strategiei de guvernare", miliioanele de țărani care au proprietăți între 0,5 - 1,9 ha, un soi de minigospodării care, de obicei, nu pot asigura nici existența familiei țărănești, nu sunt viabile din punct de vedere economic și se vor ruina în procesul concurenței cu marea producție internă și externă. Pot fi denumiți oamenii respectivi "clasă mijlocie" când, de fapt, nu sunt decât niște țărani săraci, semiproletari? Această clasă de țărani săraci este deja foarte numeroasă.

Nu mai bine stă problema "clasei micilor proprietari" atunci când se examinează proprietarii de locuințe. Să lăsăm de o parte faptul că "Strategia de guvernare..." tratează de-a valma pe cei cu o garsonieră și pe cei ce dețin casele de raport și amestecă pe proprietarii de locuințe personale cu proprietarii de mijloace de producție. Ce posibilități mai au astăzi salariații să-și cumpere o locuință? Dar tinerii, cu excepția celor nu prea mulți ai căror părinți au acumulat capitaluri însemnante în acești ani? Practic, aproape nici una. O anchetă făcută în vara anului 1994 de institutul menționat mai înainte arată că la întrebarea care sunt sănsele ca cei care nu au locuință să achiziționeze una, 90,6% din răspunsuri au fost "deloc sau aproape deloc".

Desigur, s-ar putea spune că în "clasa micilor proprietari" intră și deținătorii de titluri de valoare (acțiuni, bonuri de stat etc.). Ce s-a întâmplat însă? Cum se știe, în 1990 părțile sociale ale salariaților din întreprinderile de stat au fost restituite obligatoriu. Sumele restituite, ca și o foarte mare parte din economiile populației au fost apoi măcinate de inflație, specula și liberalizarea prețurilor. La rândul lor, "Certificatele de proprietate", plus "Cupoane suplimentare", însumând 1.000.000 lei acordate gratuit de către stat celor având de la 18 ani în sus, nu reprezintă decât câteva salarii medii lunare sau, altfel spus, patru uși de la un automobil "Dacia". Cu ce schimbă aceasta starea economico-socială a populației? Mai este de mirare că, în pofta imensei reclame și trimiterii pe teren până chiar și a membrilor guvernului, populația nu a făcut subscrisare pentru acțiuni contra respectivelor „Certificate de proprietate” și „Cupoane suplimentare” de către 30%?

Chiar dacă ne oprim aici, se observă că, dacă reforma va continua în același chip ca până acum, predominantă în societate va fi nu „clasa micilor proprietari” anunțată drept „clasa mijlocie”, ci clasa celor privați de proprietate, ceea ce constituie un mare pericol social.

Drept urmare, se impune o politică în stare să opreasă procesul de sărăcire dramatică a populației și să asigure țării o clasă mijlocie reală. Polarizarea acută care se observă nu anunță liniste socială. Statul trebuie să respecte Constituția și să încealteze a mai acoperi, favorize și chiar promova acumularea

primitivă a capitalului în dauna cetățenilor.

Câteva învățăminte din experiența românească a tranzitiei

5

Învățările sunt multiple. În orice caz însă, nu ar trebui omise următoarele cu un caracter mai general:

a) Este necesară o debarasare de dogmele monetariste și ale concurenței "pure" și "perfecte" care au culminat până acum pe reformatori. De asemenea, este necesar să se renunțe la dogma că, acum la sfârșitul secolului XX și începutul secolului XXI, "mâna invizibilă" a lui Adam Smith poate conduce viața economică și încă total, și să se pornească de la realitatea că statul democratic trebuie să aibă un rol economic activ și pozitiv în condițiile economiei de piață pe care trebuie să-l impulsioneze și să-l corecteze.

b) În lumina experienței istorice și contemporane, economia de piață către care trebuie să ne îndreptăm este o economie mixtă, bine angrenată în economia internațională și, în primul rând, europeană.

c) Înțând seama de creșterea tot mai puternică a rolului socialului chiar în țările occidentale, ca și de istoria economică a României, este necesar ca noul sistem economic să ia seama în modul cuvenit și să includă în el o orientare social-umanistă.

d) Elaborarea unui program coerent de redresare și dezvoltare economică și socială potrivit interesului național și înțând seama de posibilitatea oferită de împrejurările internaționale, mai ales de integrarea europeană, cu obiective clare și rezultate care să poată fi acceptate de populație și să-l stimuleze. El ar urma să fie realizat în condițiile unui parteneriat real între guvern-patrond-sindicate-instituțiile științifice. Societății civile va trebui să i se acorde realmente rolul ce i se cuvine, creându-se, totodată, contextul socio-economic adecvat. Democrația trebuie să fie integrală, deci inclusiv economică.

e) Eliminarea blocajului finanțier.

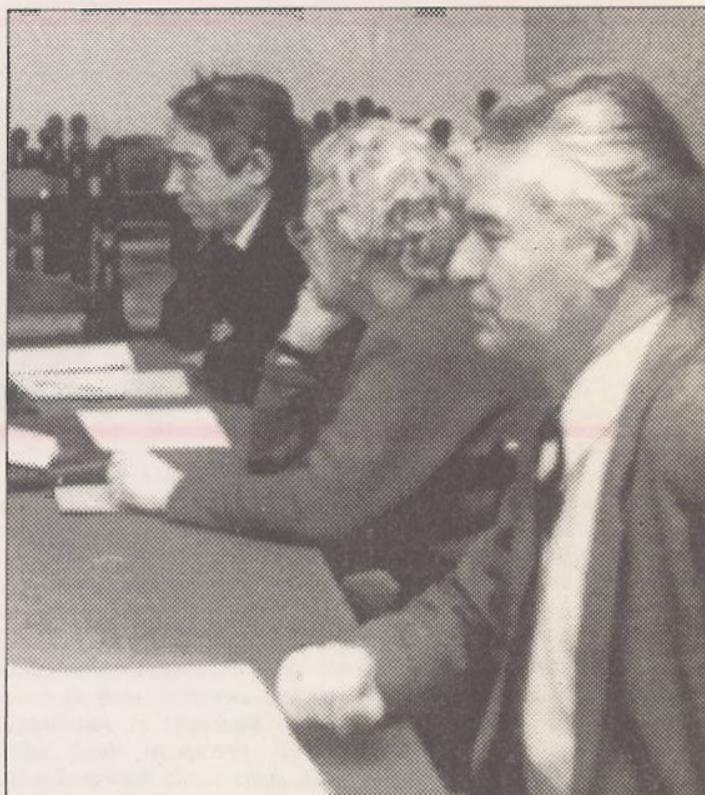
f) Eliminarea corupției.

g) Folosirea eficace și la maximum a forțelor economice proprii pentru redresarea economiei și, în primul rând, a producției naționale, și atragerea, în aceste condiții, mai puternică a capitalului străin serios și creator ca să participe avantajos, pozitiv și intens la opera de dezvoltare eficace și integrare a economiei românești în economia mondială.

În orice caz, concepția după care orice lucru necesar să fie făcut în România trebuie lăsat în seama capitalului străin este dăunătoare țării, neattractivă pentru capitalul străin și neagreată de către marea majoritate a populației.

h) Înțând seama că integrarea europeană conduce la o piață europeană unită, din care cea românească va fi doar o parte, și că astfel apar noi probleme ale concurenței, este în interesul național ca toate problemele tranzitiei să fie examineate și soluționate de urgență și cu toată seriozitate în această perspectivă. Cu atât mai mult se pun aceste probleme în domeniul restructurării, retehnologizării și utilizării eficace a capitalului nostru uman. Aceasta fără a mai vorbi de necesitatea luării în considerație a pieței europene și a noilor condiții de concurență atunci când se analizează problema dimensiunii optime a întreprinderii (firmei), ca și a rolului pe care-l poate juca statul democratic.

i) Tranzitia de la economia centralizată de comandă la economia de piață este necesar să se facă în aşa fel încât noul mecanism economic să servească la direcționarea economică noastră pe o linie ascendentă, în stare să conducă la sporirea P.I.B. pe locuitor în mod susținut, la reducerea decalajelor față de țările dezvoltate și ridicarea substantială a nivelului de trai al populației.

COLEGIILE REVISTEI „OPINIA NAȚIONALĂ”

COLEGIUL PENTRU REFORMĂ

ȘI RELANSAREA ECONOMIEI NAȚIONALE

- Acad. Alexandru Bârlădeanu
- Acad. Anghel Rugină
- Acad. N.N. Constantinescu
- Acad. David Davidescu
- Prof.dr. Constantin Ionete
- Prof.dr. Ivanciu Nicolae-Văleanu
- Prof.dr.doc. Alexandru Zanfir
- Prof.dr. Mircea Druc
- Prof.dr. Alexandru Albu
- Prof.dr. Mihai Păreluță
- Prof.dr. Gheorghe Zăman
- Prof.dr. Petre Mălcomete
- Prof.dr. Mihai Dumitrescu

COLEGIUL PENTRU DOCTRINE POLITICE

ȘI PROBLEME ALE RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE

- Valentin Lipatti
- Dr. Ion Mitran
- Prof.dr. Florea Dudiță
- Prof.dr. Mircea Nicolaescu
- Prof.dr. Marin Voiculescu
- Ion Mărgineanu
- Dan Lăzărescu
- Prof.dr. Ion Zară
- Prof.dr. Constantin Mecu
- Prof.dr. Marin Nedelea
- Prof.dr. Constantin Vlad
- Dr. Nicolae Ecobescu

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE ȘI PROTECȚIILE SOCIALE

- Acad. Nicolae Cajal
- Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici
- Prof.dr.doc. Iulian Mincu
- Prof.dr.doc. Victor Ciobanu
- Prof.dr. Caius Traian Dragomir
- Prof.dr. Andrei Firică
- Prof.dr. Dorin Sarafoleanu
- Prof.dr. Ioan Pop D. Popa
- Prof.dr. Stefan Costea
- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE CULTURII

ȘI ARTEI

- Acad. Eugen Simion
- Prof.dr. Alexandru Boboc, membru corespondent al Academiei Române
- Radu Beligan
- Grigore Vieru
- Paul Everac
- Dinu Săraru
- Prof.dr. Ion Dodu Bălan
- Prof.dr. Victor Giuleanu
- Dumitru Radu Popescu

COLEGIUL PENTRU IDEEA NAȚIONALĂ ȘI SOCIALĂ ÎN ROMÂNIA

- Prof.dr. Aurelian Bondrea
- Prof.dr. Mitropolit Antonie Plămădeală
- Prof.dr. Ioan Scurtu
- Prof.dr.doc. Titu Georgescu

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE JUSTIȚIEI, STATULUI DE DREPT

- Acad. Ion Filipescu
- Acad. Vasile Gionea
- Prof.dr. Antonie Iorgovan
- Prof.dr. Adam Popescu
- Prof.dr. Nicolae Popa
- Prof.dr. Andrei Popescu
- Prof.dr. Ionel Cloșcă
- Prof.dr. Mihai Merfea
- Prof.dr. Mircea Stroia

Director:
Prof.dr. AURELIAN BONDREA

Argumente ale calității la Universitatea "Spiru Haret"

FACULTATEA DE LIMBI ȘI LITERATURI STRĂINE

Con vorbire cu
prof.dr.
ANGELA ION,
decanul
Facultății

Nu este departe timpul când, într-o facultate sau într-un institut de limbi și literaturi străine, disciplinele universitare erau predate aproape fără nici o relație între ele, ca direcții izolate, incongruente, supuse uneori chiar unei concurențe absurde. Așa se face că învățământul cu acest caracter favoriza însușirea idiomului respectiv ca mijloc restrâns de comunicare și mult mai puțin ca un orizont cultural de cunoaștere. Din această cauză îndeosebi, raporturile complexe dintre diferențele idiomuri și culturi erau percepute cel mai adesea ca simple influențe, exercitate asemenea unor factori de presiune, al căror sens, cercetătorii interesanți în stabilirea de conjuncturale ierarhii culturale îl percepau după criterii extralingvistice și, în cele din urmă, anticulturale. Este perioada de tristă amintire când până și vechi cuvinte și motive culturale românești de largă circulație erau cotate drept influențe străine numai pentru că ele, reușind să pătrundă adânc în unele limbi și culturi din vecinătatea noastră, erau resimțite acolo ca... autohtone. Toată această optică de falsă filiație a alimentat excesul de surse prin care, în cercetarea literaturilor mai cu seamă, expresiei celei mai spontane și mai pline de mîză a gândirii trebuia neapărat să i se găsească, oricât de departe, izvorul care a inspirat-o.

Și nu este presupușă observația că pe când învățământul filologic tradițional încă se mai luptă cu această grea moștenire, comparatismul - ca metodă superioară de studiu al analogiilor și paraleismelor, pentru care disponibilitatea de receptare și deschidere spre toate orizonturile culturii lasă mult în urmă influența presantă și unilaterală, - s-a emancipat definitiv în cuprinsul singurei facultăți de limbi și literaturi străine, cea a Universității "Spiru Haret". Interviu de față o confirmă.

I. - Stimată doamnă prof. univ. dr. ANGELA ION, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine a Universității "Spiru Haret" reprezintă singura facultate cu acest profil din țară, iar afloarea studenților crește de la un an la altul și este de cea mai bună calitate. Cum îți explică evoluția?

R. - Prin faptul că înființarea unei asemenea facultăți reprezintă o întreprindere foarte dificilă. Încercările au mai fost în unele centre universitare, dar fără succes. Nici am depus eforturi imense și reușita se datorează mai întâi faptului că am asigurat un corp profesoral de înaltă valoare, în toate compartimentele limbilor și civilizațiilor în care specializăm studenții. Gândii-vă numai la faptul că avem trei catedre de limbi străine - Franceză, Engleză

- Germană, Spaniolă-Italiană - toate asigurate cu un personal universitar calificat, de la profesori la asistenți. Pe lângă aceste limbi, am mai predat Arabă și Japoneza, și lista râmâne deschisă, în raport de solicitările studenților. În întâmpinarea cărora venim de fiecare dată cu o exigență într-adevăr universitară. Așa se și explică afluxul candidaților, numeroși, dar și calitativ.

I. - Concret, care sunt sfera de cuprindere a facultății și domeniile de pregătire a studenților dumneavoastră?

R. - În facultate sunt înscrise aproape 2000 de studenți, dintre care peste 80 la sută frecventează cursurile de zi, iar pregătirea lor urmează sistemul dublei specializări. Așadar, sunt pregătiți în două limbi și literaturi străine, cu pondere egală, adică având același cuantum

de ore. Specializările din acest an sunt: Engleză-Franceză, Engleză-Germană, Engleză-Spaniolă, Engleză-Italiană, Franceză-Engleză, Franceză-Italiană, Franceză-Spaniolă. Anul acesta avem studenți în anul al IV-lea la profilul de Engleză-Japoneză și am avut absolvenți de Arabă. În funcție de opțiunile exprimate de tineri la concursul de admitere din fiecare an, ne gândim ca Arabă și Japoneza să fie introduse cel puțin o dată la patru ani, scop în care va sosi la facultatea noastră un lector de specialitate din Japonia.

I. - S-a observat cu mai multe prilejuri că această dublă specializare, asigurată studenților dv., nu diminuează cu nimic calitatea pregătirii lor; dimpotrivă, tocmai această specializare în două limbi străine le sporește apetitul pentru cunoașterea lor profundată. Cum reușiți această performanță, rar întâlnită chiar și la facultăți cu tradiție?

R. - De fapt, noi le asigurăm studenților două calificări în ambele limbi: îi pregătim ca profesori și ca traducători. Practic, este vorba de însușirea temeinică a două limbi străine și, pe această bază, de dobândirea a două meserii pentru fiecare limbă în parte: de profesor și de traducător. Este, într-adevăr, o performanță care nu se întâlnește frecvent. Îar noi am ajuns aici prinț-o muncă tenace, dar și riguroasă sistematizată. Din partea studenților, dar și a profesorilor. Este o exigență intemeiată pe autoexigență, cu o evoluție în trepte, dintre care nici una nu îngăduie să fie suprimată, ori cărăbiră. Facultatea noastră este de fapt o comunitate a studenților și profesorilor, obiectivele noastre sunt aceleași, deși comportă o multitudine de căi specifice, spre a împlini exemplar.

I. - Practic, cum lucrați cu studenții și, în genere, cum veniți în întâmpinarea aspirațiilor lor? Formulează această întrebare și pentru faptul că dialogul profesor-student din învățământul superior românesc a înregistrat în anii din urmă o oarecare deteriorare, poate chiar un anumit formalism, incapabil să mai stimuleze elanurile și certitudinile viitorului specialist de înaltă înălțime.

R. - Ne solidarizează mai întâi un devotament, vizibil în faptul că ceea ce facem, facem temeinic, de calitate. Am elaborat mai multe cursuri universitare care acum se află sub tipar. Avem selecționate culegeri de texte bine adaptate cursurilor practice. La începutul fiecărui seminar, fiecare student primește setul de texte multiplicate

la tipografie sau la xerox. Le primește pe gratis, bineînțeles. Am completat bine biblioteca (aproape două milioane lei au fost cheltuiți numai în acest an pe cărți în limbi străine). Avem importante donații de carte, una de la o fundație germană, alta de la una japoneză. Suntem în tratative pentru a achiziționa un laborator fonetic care, în curând, va fi instalat aici, la Universitatea "Spiru Haret". Înseși planurile și programele noastre universitare sunt astfel concepute încât să vină integral în sprijinul pregătirii de calitate a studenților: în primii doi ani punem accent pe însușirea temeinică a limbii și ulterior pe direcțiile de specializare, iar prinț-o asemenea corelație reușim să preîntâmpinăm "răul" de care se plâng studenții facultăților publice: invazia teoriei le eroadează uneori capacitatea de utilizare a limbajului uzual. Am reușit astfel un echilibru dinamic între teorie și practică, astfel încât studenții noștri să fie buni teoreticieni și buni practicieni ai limbilor însușite, să fie, de asemenea, buni cunoșători ai culturii și civilizației cărora se circumscriză limbile respective. și vă rog să rețineți că, începând din anul al II-lea, studenții noștri optează și pentru studiul facultativ, dar temeinic, al celei de-a treia limbi. Cele mai solicitate aici sunt Italiană, Spaniola și Engleza.

I. - Am mai observat o particularitate în activitatea facultății pe care o conduceți: deși frecvența nu este obligatorie, prezența studenților înregistrează cote net superioare cursurilor din învățământul public; credeti că sporesc interesul studenților pentru buna lor pregătire?

R. - Într-un domeniu atât de complex, ca cel al activității universitare, nici o taxă n-ar reuși să sporească interesul studentului, dacă respectivele cursuri și seminarii ar fi anoste, ineficiente. Pe câtă vreme tocmai calitatea acestor forme de pregătire este ceea ce poate atrage studenții. Or, noi

tocmai pe o asemenea calitate mișăm. Așa se explică prezența masivă a studenților nu numai la seminarii, ci și la cursurile de Lingvistică generală, Teoria literaturii, Filosofie, Estetică, Literatură română, Literatură comparată, ca să nu mai amintesc cursurile de limba, cultura și civilizația în care se specializează studenții. Si cred că noi mai avem un atu: preocuparea pentru a promova o generație de cadre didactice tinere. Recent chiar am scos la concurs 6 posturi de asistenți, pentru angajarea unor tineri bine pregătiți.

I. - Cum se face că astăzi, când activitatea studenților de instruire practică și de cercetare științifică întâmpină mari dificultăți în învățământul politehnic, dar și universitar, aici, la "Spiru Haret", înregistrați succese în ambele direcții?

R. - Fundația "România de Mâine", căreia îi aparține Universitatea "Spiru Haret", desfășoară o susținută activitate științifică și culturală, la care participă inclusiv cadre didactice din învățământul liceal. Pe această bază am reușit ca studenții noștri să desfășoare, în cele mai bune licee din București, practica psihopedagogică. Si tot astfel se explică atragerea studenților în activitatea de cercetare științifică. Este suficient să amintesc faptul că Encyclopædia performancelor românești din sec. XX, sinteză monumentală, prevăzută să apară în peste 20 de volume, sub egida Fundației "România de Mâine", va include și munca de cercetare a celor mai buni dintre studenții noștri, îndeosebi la elaborarea fasciculei despre dialogul între cultura română și cultura universală. Este un singur exemplu.

- Vă urăm succese pe măsură acestor nobile aspirații!

MIHAI IORDĂNESCU

Autodeterminarea - drept exclusiv al națiunii

(Continuare din pag. 1)

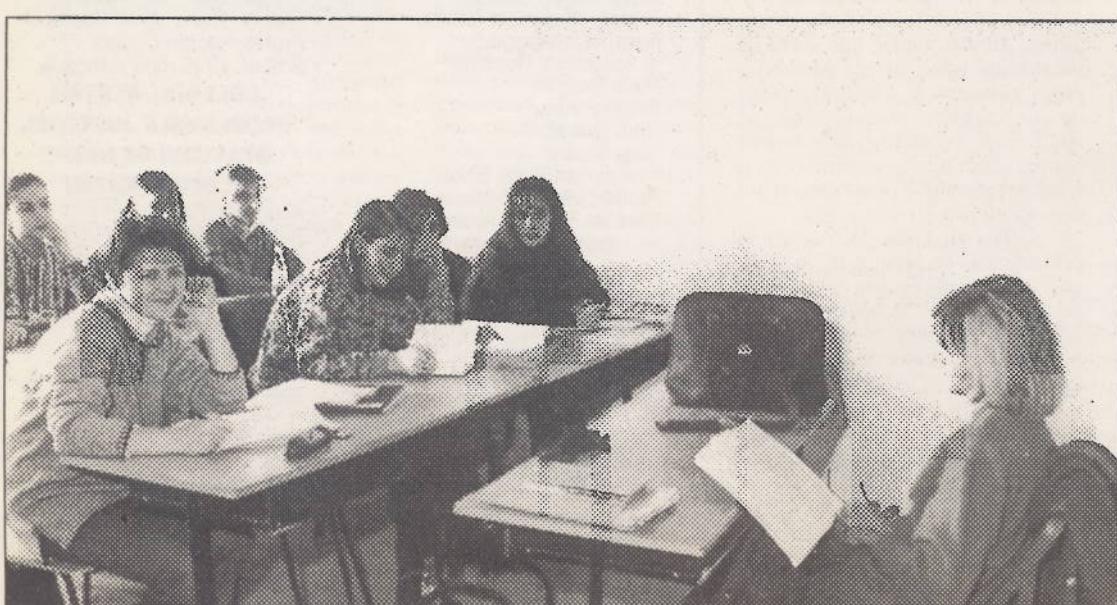
Tocmai pe o astfel de poziție se situează, în România, unii lideri ai UDMR, care afirmă direct că dacă poporul român s-a bucurat de dreptul la autodeterminare, el nu poate astăzi să nege același drept minoritatii maghiare. Alteori, aceleși poziții sunt exprimate în forma pretenției că minoritatea maghiară să fie recunoscută ca o "comunitate partner" în stat. Si este de subliniat că același sens îl are faimoasa idee a "drepturilor colective" pentru minoritățile naționale, întrucât ea urmărește să justifice autonomia teritorială pe criterii etnice prin cerința respectării drepturilor omului.

Asemenea susțineri contravin conținutului și semnificației precise ale conceptului de drept la autodeterminare, așa cum l-a consacrat istoria, de pildă, în forma principiului naționalităților înscris între cele 14 puncte wilsoniene, care au guvernat hotărârile de pace de după primul război mondial. Acceptarea ideii dreptului la autodeterminare al minoritatilor naționale ar însemna deschiderea unei adevarate Cutii a Pandorei în Europa și pe plan global, pentru că zeci și zeci de minorități s-ar soci și îndreptățite să-și creeze "propria statalitate", adică ar incuraja tendințele separatiste, ar stimula tensiunile și conflictele interetnice, ar avea semni-

ficația unui îndemn la destrămarea, prin forță ori sub amenințarea forței, a unor state multinnaționale viabile și chiar a unor state naționale unitare. Nu e greu de realizat că aşa-numita recunoaștere a dreptului la autodeterminare pentru minoritățile naționale ar submina bazele oricărei stabilități internaționale, ale oricărui sistem imaginabil de securitate pe continentul european, și nu numai pentru că, așa cum sublinia un savant de autoritatea lui Ronald Horowitz, "prea multă etnicitate generează conflicte".

Întrucât cred în rațiunea oamenilor politici și a oamenilor, în general, nu cred în fatalitatea paradoxului cu a căruia enunțare am început însemnările de față, cu atât mai puțin în fatalitatea prezentării lui.

Calea care se deschide în condițiile noilor realități geo-politice europene și mondiale este calea alinierii politicului la mondializarea economicului, calea afirmării națiunilor și a statelor naționale într-o relație organică tot mai strânsă cu integrarea regională, calea păstrării identității minoritatilor naționale și afirmării acestora în societățile în care ele convețiesc în condițiile unei democrații autentice, benefice tuturor, în sfârșit, calea transformării minoritatilor naționale în punct de legătură și factori de cooperare între state și popoare, și nu în surse de discordie și confruntare.

EDUCATIA

Supliment al revistei "Opinia națională". Apare sub îngrijirea Asociației Generale a Învățătorilor și Educatoarelor din România

6

Familia și educația civică

Prof. dr. NICOLAE ION OLARU

Educația nu poate lipsi din dinamica societății. Căutările de modernizare, perfecționare și reformare educativă, antrenează specialiști din domenii ale pedagogiei, psihologiei, sociologiei etc., precum și eforturile mass media, radio și t.v., toate structurile fundamentale ale societății românești.

Realitatea negativă din educație nu se dezvăluie prin multitudinea faptelor și fenomenelor sociale la care asistăm, prin influențele nocive ce penetrează medii diferite producând comportamente diferite precum: consum de droguri, prostituție, criminalitate organizată, omoruri, violență, atrageri în diferite secte.

În perioada de tranziție, se continuă unele achiziții normative individuale, de grup, care iau amprentă și datorită așa-zisei democrații de permisibilitate și necombatere legală. Asistăm la destrucțarea unor relații sociale care jineau, ca origine, de regimul totalitar. Dezinformarea parcurge etape care sunt mai puțin clare pentru tranziție. Încă nu sunt identificate principalele direcții de acțiune și se constată în unele domenii un mers lent, de mică amplioare. Obiceiurile, mentalitățile de comportament, atitudinile se află într-o stare de neconcordanță cu evoluția economică și industrială, cu ceea din agricultură, comerț și finanțe.

Iar schimbările de mare amplitudine, cu ritmuri intense, se produc fără a fi percepute suficiente.

Sub imperativele tranziției, au loc și mutațiile în planul vieții spirituale, în cultură, în modelele comportamentale, în atitudini și mentalități.

Prin fenomenul tranziției s-a produs o provocare socială, pentru a găsi căile viitorului și întăriri statului de drept. Suntem, de aceea, interesați în a

detecta ce modificări și schimbări s-au petrecut sau se petrec în structura colectivităților, în atitudinile indivizilor, în a stabili care sunt trecerile de la anumite stări și comportamente, ce caracteristici au, dacă se înscriu în tendințele evolutive spre noi forme de echilibru social.

Caracterul complex al structurilor de ordin economic, din cadrul relațiilor de proprietate și din sferea vieții cultural-spirituale, de învățământ, educație, presupun strategii adecvate, întrucât s-au produs schimbări în scara de valori, în sistemul normelor și valorilor fundamentale caracteristice societății noastre.

Întrucât ne interesează procesul educației civice, al cărui subiect este copilul, proces amplu, de adaptare - acomodare - asimilare și antrenare a deprinderilor, cât și modelarea și ajustarea comportamentelor, este necesar să identificăm parteneri pentru școală, cu eficiență și cu răspundere socială.

Viața dintotdeauna ne confirmă că doi parteneri cu interese convergente au fost și sunt familia și școala.

Familia nu și-a modificat în perioada de tranziție rolul său de factor de bază al educației. Pestalozzi susținea că "primele influențe educative, care sunt în mare parte decisive pentru evoluția individualului, vin de la părinți". Motivele care l-au determinat pe marele pedagog să dea o foarte mare importanță educației familiare, s-au referit în primul rând, la faptul că fondul psihic, necesar evoluției individului, iubirea și credința, nu rezultă din principii raționale, ci din exercitarea iubirii și credinței. "Credința și iubirea, spunea Pestalozzi, nu se cultivă prin vorbe spuse despre înalte și sfinte fundamente ale vieții noastre interioare, ci prin faptul

viețuirii în iubire și în credință". Copilăria, fiind o vârstă permisivă, flexibilă, ajută familia în clădirea adevăratei educații.

Educația în familie creează condițiile de echilibru al forțelor: gândirea, afectivitatea, îndemânarea, la care copilul adaugă sentimentul.

Transformările produse în societate au amplificat greutățile economico ale familiei, fapt care atrage după sine o diminuare a capacitatii datoriei; a apărut dezinteresul față de caracterul dăunător al tentațiilor și diferențelor influențe, unele din import, inerente tranziției. Într-o asemenea stare, sistemului de educație îi revine rolul de a reduce familia la statutul său de bază: datoria naturală a creșterii și educării copiilor.

Protecția familiei trebuie să constituie, de aceea, cea mai sfântă îndatorire a societății. În perioada tranziției, măsurile economice și familia trebuie să aibă o evoluție pozitivă, în sensul unei protejări eficiente.

Familia și școala, prin activități concertate, pot să prevină agresarea sub diferite forme a copiilor.

Insistăm în a afirma că familia este continuatoarea susținerii valorilor tradiționale în educație, iar valoarea sa ca factor educațional poate fi potențiată numai printr-o interconectare a intereselor ei cu cele ale învățătorului. Dascălul este acela care are datoria de a cunoaște "zestrea" atitudinală, ce i-a dăruit-o familia; el este continuatorul funcției familiei, care întărește temelia unui edificiu de înaltă înălțare susținută de tinerii doresc să nu schimbe băncile școlii; instrucția le dă speranța unei situații materiale mai bune. Nu le trebuie estimată dorința de educație, întrucât societatea, în evoluție, are nevoie de o superioară înțelegere a integrării în structurile europene. Tinerii vor fi mult mai acceptați ca parteneri de drum pentru dezvoltarea civilizației umane. Familia, pe măsură ce se întărește din punct de vedere material, poate să devină principala sursă de sprijinire a dotării laboratoarelor, săliilor de curs, a construirii unor edificii care nu pot fi cuprinse în bugetul de stat.

Menținerea relațiilor în primii ani de școală va descoperi forme eficiente de educație cu bătăie lungă. Conlucrarea (odată statuată) oferă copilului modelul de viitori părinți, cetăteni și familiști.

Educația civică, fiind un proces complex, rațional, funcțional și afectiv, tranzitează reforma educațională, ce are în vedere și modele care în seamă de experiența europeană sau a altor școli din lume. Complexitatea socială face ca educația școlară să nu poată oferi înțelegere și cunoștințe definitive specializate sau deprinderi pentru diferite tipuri de muncă.

Se constată că tranziția a

stimulat interesul familiei și al adolescenților pentru o instrucție superioară.

Această înaltă aspirație a stârnit controverse și unele măsuri de îngrădire pentru învățământul particular, în ciuda eforturilor materiale ce și le impune familia.

Setea de instruire este o expresie a sensibilizării personalității Tânărului de către școală, cât și a modificațiilor din societate (economia de piață, privatizare etc.).

Tinerii doresc să nu schimbe băncile școlii; instrucția le dă speranța unei situații materiale mai bune. Nu le trebuie estimată dorința de educație, întrucât societatea, în evoluție, are nevoie de o superioară înțelegere a integrării în structurile europene. Tinerii vor fi mult mai acceptați ca parteneri de drum pentru dezvoltarea civilizației umane. Familia, pe măsură ce se întărește din punct de vedere material, poate să devină principala sursă de sprijinire a dotării laboratoarelor, săliilor de curs, a construirii unor edificii care nu pot fi cuprinse în bugetul de stat.

Se poate curma astfel, prin atragerea familiei, tendința unor de a transforma setea de învățătură a tinerilor în sete de menținere, făcând comerț cu aspirațiile unor adolescenți. De aceea, consider că opreștelele ce și-au făcut prezență în tranziție pot să frâneze realizarea idealului național în temeiul pe tradițiile umaniste, pe valorile democrației și pe aspirațiile societății românești, pot încrește dezvoltarea liberă a unor personalități și formarea autonomă și creativă.

Dincolo de toate acestea, tranziția nu poate fi considerată ca o frâna a demersurilor educaționale și ca o deteriorare a finalităților școlii românești.

Nevoia de educație națională la copii

Dr. MARIA COBIANU-BĂCANU,
Institutul de Sociologie al Academiei Române

Fiecare societate constituță la nivelul de națiune-stat și făurește propriul ei ideal național, propria ei cultură națională care răspunde exigențelor dezvoltării interne și relațiilor ei cu lumea externă la care se raportează și cu care intră în competiție. Socialismul, "analizat la rece", fără patimă și prejudecăți ideologice, a oferit un ideal național, a făurit o cultură națională, deși pe plan economic a eşuat. De ce a eşuat? Nu este obiectivul materialului de față, dar prăbușirea economică, dublată de o hiperideologizare a vieții sociale, a dus la prăbușirea întregii

lui sisteme de valori pe care să-i bazat societatea.

Ceea ce se poate constata și la nivelul bunului simț, fără o studiere temeinică, sistematică a diferitelor comportamente ale existenței umane - muncă, viață socială, politică, familie, timp liber, așa cum am realizat-o noi prin cercetări sociologice, este că evenimentele din decembrie 1989 au produs un haos greu de depășit, chiar după 6 ani, nu numai pe plan economic, social, dar și mai ales în zona mentalităților, a convingerilor și sentimentelor, a valorilor și idealurilor.

În condițiile unei relative omogenizări sociale, mult blamate și anatemizate, imediat după evenimentele din decembrie 1989, și reconsiderate din temelii acum, după 6 ani, când dezchilibrile și polarizarea socială în mult prea avuți și mult prea săraci tind să afecteze ființa biologică a poporului român, tinerii aveau, totuși, un ideal, chiar dacă în acel decembrie tot ei l-au negat primii, provocând prăbușirea dictaturii. Idealul lor era, fără îndoială, legat de realizarea profesională prin școală, exercitarea unei meserii, profesiei, întemierării unui cămin, a unei familii, nevoia de libertate, de mișcare, de racordare la lume. Dacă primele aspirații de ordin social, profesional au fost satisfăcute în bună măsură în vechiul regim, dezideratele politice au fost strangulate până la anulare, ceea ce a și adus la sloganul scris pe ziduri: "De Crăciun, ne-am

(Continuare în pag. 6)

Cercetarea științifică:

• Pe Valea Buzăului

Satul Nehoiașu, județul Buzău* are un număr de 809 gospodării și 3800 de locuitori - țărani, muncitori, pensionari.

Țărani (cca 39%) au pământul în preajma satului: livezi, pășuni, fânețe, mici grădini, dar și la câmpie (ca multe alte așezări de munte din județele Buzău, Prahova etc.), teren obținut, mai ales, prin împroprietărirea de după primul război mondial la: Padina, Florica, Brădeanu (cca 300 ha teren arabil). Caracteristica generală a acestui grup social este dinamismul. Pământul de la câmpie este lucrat în asociații, cel din jurul satului - individual. Cresc oî, vaci, capre și sunt preocupati de refacerea sectorului zootehnic.

Muncitorii (al treilea grup ca pondere, reprezentând 18%) lucrează "la pădure" sau la fabrica de mobilă din orașul Nehoiu. Meserile lor sunt: tăietori de lemn, fasonatori, mecanici, șoferi, gateristi, tâmplari de mobilă, mecanizatori, constructori de drumuri, poduri, șosele etc.

Pensionarii sunt numeroși (al doilea grup ca pondere, cca 28%) și sunt de diferite categorii: de stat, veterani de război, foști țărani cooperatori.

Atmosfera este tensionată, fiind marcată de fenomenul șomajului și de aplicarea Legii fondului funciar, de fapt, de revenirea la proprietatea privată asupra pământului. Răsturnările de mentalitate sunt reale, spectaculoase chiar. Au apărut buticuri, magazine, fel de fel de bufete și cărciumi, mici ateliere de reparări. "Acumularea primitivă a capitalului" rămâne o dominantă, ca în multe alte sate. Câteva exemple ilustrează acest fenomen. T.Z., fost gestionar al unui magazin alimentar, a pus bazele unei societăți comerciale de produse alimentare încă din anul 1990, apoi a deschis două chioșcuri, în satele învecinate. Este pe cale să-și extindă afacerile, deschizând un restaurant și alte două buticuri. I.S. și G.B. (primul tehnician, cel de-al doilea jurist) reprezintă alt "căz". După 1989 au înființat o întreprindere de confectionă - tricotaje. Mașinile le-au achiziționat la un preț redus și au angajat 28 de lucrătoare, în două schimburi. Profitul anual a depășit 100 milioane lei. Exemplul lor a fost urmat și de alții, care au înființat o altă întreprindere, de același fel, cu 30 de angajați, ce lucrează, și ei, în două schimburi.

"Cazurile" prezентate nu sunt izolate. În sat există cam 50 de întreprinderi la mărie de locuitori, însă veniturile acestora sunt mai modeste.

"Polul bogăților" își are opusul în "polul săracilor". Foarte mulți oameni au sărăcit după 1989. În această situație sună bătrâni fără pământ și cu pensii de la C.A.P., șomerii fără alte venituri, care au devenit "ziuași". Circa 23% dintre locuitori sunt în această situație.

Satul Nehoiașu și-a reluat evoluția de la sfârșitul secolului al XIX-lea: pământuri împărțite și reîmpărțite, îmbogății peste noapte, cu cărciumi și dughene, cu mici întreprinderi rurale; cu bogăți - care vor fi, cu timpul, și mai bogăți și cu săraci - care, în timp, vor deveni și mai săraci. Cei 50 de "întreprinderi" la mărie de locuitori, precum și cei - mai numerosi - cu ceva pământ, vor alimenta în viitor - aşa cum evoluază lucrurile - pătura celor săraci, a "pălămașilor" și "ziuașilor", bine cunoscute în satul vechi și în cel interbelic.

* În aceste condiții, școala își schimbă, și ea, locul și rolul avute cândva. Copiii sunt orientați spre a face față noilor situații. Sunt preferate școlile care oferă o pregătire practică într-un termen cât mai scurt, când nu se reduce totul la școlarizarea din ciclul primar. Părinții consideră că nici "cartea" nu te mai ajută să-ți găsești de lucru, ea

UN SAT ȘI O ȘCOALĂ

Prof.univ.dr. NICOLAE RADU,
Dr. CARMEN FURTUNĂ

devenind "scumpă și cam fără rost". Pe acest fond atitudinal, copiii încep să renunțe la școală (chiar la clasele I-IV) și, prin aceasta, nu numai satul, dar și școala lui se întorce la sfârșitul secolului trecut.

* Operator de teren: studenta Claudia Ungureanu, Colegiul Universitar Pedagogic de Institutiori.

• Pe Valea Cricovului

Comuna Gornet-Cricov, județul Prahova * prezintă asemănări pe fond cu Nehoiașu din județul Buzău. Aceleasi elemente de structură socială (nu și cu aceleași ponderi): țărani (38%), muncitori (40%), pensionari (21%), restul fiind reprezentat de intelectuali (0,14%), funcționari (0,07%), întreprinzători particulari (0,04%). Șomerii au o pondere redusă (0,75%). Structura pe vârstă este și ea semnificativă: copii (14%), adolescenți (8%), adulți (45%), bătrâni (33%).

Câteva constatări sunt evidente: domină țărani și muncitori (împreună reprezentă 78%), cu observația că muncitorii sunt în totalitate naivetiști, iar structura pe vârstă este departe de imaginea "piramidei clasice", ceea ce indică un 'sat îmbătrânit, fără sanse de dănuire, dacă tendința actuală se menține. Baza "piramidei vârstelor" fiind mai redusă decât zona mediană și vârful ei, scăderea populației reprezentă un "dat" major, cu mari consecințe la nivelul "vetrei satului", al proprietății și al școlii.

Dar dinamica vârstelor va aciona la nivelul generațiilor, cu efecte severe cel mai devreme peste 20-30 de ani. Ceea ce atrage atenția în prezent este dinamica economică, determinată de împroprietărire, de liberalizarea comerțului și de recesiunea industriei. La un pol înfăținim pe cei bogăți, recruteți, și aici, dintre cei cu pământ mult, cu mașini și unele performante, mai evolute, comercianți de diferite categorii:

Cazul x: Până în 1989 a lucrat ca muncitor la o fermă avicolă și, în momentul izbucnirii evenimentelor din decembrie, avea strânsi ceva bani. ("Lucru cu carne și acest produs lipsea în anii '80"). A înființat o societate comercială și acum este multimilionar.

Cazul y: Fost șofer, construiescătoare moară, apoi brutăria comunală. În acest fel s-a îmbogățit.

Cazul z: Fost inginer la C.A.P., înființează, împreună cu fratele său, "Asociația de terenuri agricole", care funcționează după principiul: "50% din producție țăraniilor, 50% conducătorilor". Si în acest caz, îmbogățirea este rapidă.

Este important de remarcat faptul că "noii îmbogății" aparțin unor categorii bine definite: foști gestionari, lucrători în comerț, mecanizatori, șoferi, ingineri agronomi sau, mai rar, din alte profile. Va fi interesant să urmărim, și în viitor, categoriile cu sanse de îmbogățire în satul românesc.

La celălalt pol, săracirea este la fel de reală. Muncitorul B a lucrat, până în 1989, ca lucrător naivetist, apoi a devenit șomer. Are 5 copii, nu a avut pământ la intrarea în C.A.P. și nu are nici acum. Copiii merg la școală. "Cu ce să le asigur o minimă susținere materială?" Si ce sens poate avea școala pentru acești copii și pentru părinții lor? Iar dacă școala se află într-un orizont străin existenței lor, și vor urma cursurile

cel mult în ciclul primar, dar și pe acesta cu o redusă motivație pentru învățătură.

Aceeași situație o are și fostul muncitor A, cu 7 copii și cu foarte puțin pământ.

Doi factori par a configura structura satului românesc în general: cel demografic și cel economic. Ambii au un impact puternic asupra actualei structuri socio-economice a satului. Consecințele vor fi dramatice dacă nu se va acționa asupra lor. Pe unele le putem anticipa cu destulă precizie: **continuarea depopularii satelor** (chiar dacă într-un ritm mai lent decât cel din anii '60-'80), **stratificarea** puternică, accentuată, după modelul interbelic, **deșcolarizarea** masivă, cu punere în risc a ciclului gimnazial (clasele V-VIII), renunțarea la "școala de masă" și revenirea la cea exclusiv de selecție (specifică și perioadei interbelice).

Nici vorbă de echilibru și stabilitate la sate și aceasta nu numai în plan socio-economic, ci și psihologic. Iată psihologia omului bogat din comuna Gornet-Cricov, văzută de operatorul de teren: "Bogații se diferențiază de restul comunității prin nivelul de trai și prin înlesnirile oferite de starea lui materială. Între el și ceilalți oameni apare treptat o barieră. Prins de «euforia banilor», bogatul începe să se simtă superior celorlalți membri ai comunității și aspiră la dominarea lor. Apar invidia tainică și lauda pe față". Psihologia omului sărac se conturează și ea: lipsă de orizont, supușenie, supraviețuire de la o zi la alta, de la un an la altul, ca valori dominante.

Școala își schimbă fundamental locul în cadrul comunității. În Gornet-Cricov sunt 4 școli primare, un gimnaziu și 4 grădinițe. Dar numărul elevilor scade: au apărut elevi neșcolarați și 2 cazuri de abandon școlar în ciclul primar și tendința se va accentua, cu siguranță, în viitor. De fapt, nivelul actual de practicare a agriculturii nu solicită o școlarizare deosebită, ci dobândirea timpurie a deprinderii efortului fizic prelungit. Pe de altă parte, mulți dintre învățătorii și profesorii actuali sunt doar absolvenți de liceu sau ai învățământului superior tehnic (mai ales ingineri). Nu trebuie să fie profet pentru a formula unele concluzii valabile pentru viitorul mai apropiat sau mai îndepărtat al comunei Gornet-Cricov.

* Operator de teren: studента Florentina Cristiana Vasilescu, Colegiul Universitar Pedagogic de Institutiori.

• În Vrancea

A treia localitate pe care o prezentăm este comuna Răcoasa din județul Vrancea.* Structura socială este aceeași ca și în satele analizate anterior. Nouă este apariția politicianului îmbogățit. G.A. este viceprimar al comunei Răcoasa după 1989 și, în această calitate la desființarea C.A.P.- ului cumpără mult și la prețuri mici. El este și "intermediarul" în distribuirea ajutoarelor sosite din localitatea elvețiană "înfrățită" cu comuna Răcoasa. Categoriei "îmbogățitorilor" aparțin și "buticarii" sau "cei ce înmulțesc banii fără muncă", precum și cei cu pământ mult. Săracii sunt aceiași: cei lipsiți de pământ sau cu suprafețe foarte mici, șomerii, bătrâni incapabili de a mai munci sau cu resurse fizice modeste.

Și alte elemente noi ar fi de semnalat: depărtarea mare de oraș a condus la îmbătrâinirea mai accentuată a forței de muncă, iar șomajul a făcut ca procesul retroimigrării să fie mai pregnant decât în alte părți. Amânuntele nu sunt lipsite de interes. Între cei veniți de la oraș, unii și-au vândut locuințele, autoturismele pentru a-și construi o casă și a cumpără o bucată de pământ.

Pozitia față de școală s-a schimbat radical și la Răcoasa. "Sunt mulți părinți care nu-și mai lasă copiii la școală, care cred că școala nu mai folosește la nimic; alții nu au bani să-și înșealești și socotești, restul este de prisos". "Faptul că sunt destui șomeri intelectuali le schimbă mentalitatea". Apar și cazuri în care "unii frecventează școala chiar fără acordul părinților, având bune rezultate".

Ceea ce doresc părinții copiilor din Răcoasa este să-i vadă în situații

Nevoia de educație națională la copii

(Continuare din pag.5)

luat porția de libertate".

Libertatea și democrația, mult răvnite înainte de '89, au fost dobândite după această dată, dar cu ce preț? Cu prețul pierderii a multor căștiguri anterioare, pe care le considerăm și ale istoriei noastre contemporane, dincolo de regimul politic. Dreptul la muncă, dreptul la un salariu decent, posibilitatea de a face un concediu, dreptul la învățătură gratuită, de la primele clase până la facultate, cu manuale gratuite, burse, dreptul la cultură prin carte, spectacol - accesibile ca preț pentru orice individ - toate acestea deveniseră drepturi "naturale", pe care oamenii le apreciază ca dobândite pentru totdeauna.

Dar întoarcerea la capitalism, proiectată fără să fie pusă în dezbatere și să aibă opțiunea poporului, a desființat ca prin farmec aceste drepturi dobândite înainte, lăsând în loc luptă acerbă a tuturor împotriva tuturor, pentru profit pe seama și prin spolierea omului muncii. În plus, haosul și dezordinea au pus stăpânire pe întreaga viață socială și economică. Furturile, mita, corupția par a nu mai fi stăvilate.

Pe plan educativ, s-a negat, de asemenea, tot ce se clădise 50 de ani. Nu mai era nimic demn de apreciat. În numele anti-comunismului total trebuia alungat la lada cu gunoi a istoriei. Organizațiile de copii și tineret au fost desființate cu "furie revoluționară"! Si căte activități culturale și educative nu se făceau la vechiul palat al pionierilor, la casele de cultură sectoriale, în școli și grădinițe! Dând la o parte veșmântul ideologic, substanța activităților șoimilor patriei și pionierilor era înalt patriotică și profund națională. Desființând organizațiile copiilor și tinerilor ca fiind "comuniste", ce s-a pus înlocu în loc? Nimic, sau aproape nimic organizat, pentru că, astfel, i-am lăsat singuri în fața televizorului color și cu telecomanda în mâna să treacă din post în post, fără nici un control - pe cei care beneficiază de astfel de achiziții, iar pe cei lipsiți de mijloace moderne, să se joace pur și simplu singuri, fără nici un orizont cultural-distractiv sistematic, organizat, fără nici o busolă privind nevoie și așteptările țării de la ei. Cântecul patriotic, cântecul național au devenit un motiv de rușine pentru elită postde-

bune. Până în anul 1989, școala era o condiție esențială a realizării tinerilor, astăzi nu mai este. Explozia "comerțului prădalnic" (care nu presupune studii), a șomajului (intellectualilor, dar mai ales al muncitorilor calificați), "acumularea prin jaf" fac din școală o instituție la fel de puțin atractivă ca și acum un secol. În aceste condiții, involuția școlii sătește este un fapt, chiar dacă sunt puțini cei care vor să-l recunoască. Iar dacă legăm acest fapt de lipsa cadrelor didactice calificate și de ostilitatea manifestată față de autorizarea Colegiilor pedagogice de institutori, taboul se completează și nu anțează. Sutele de analize efectuate în cele mai diferite sate din toate colturile țării, de către studenții de la Colegiile universitare pedagogice, scot la iveală și multe alte aspecte, supărătoare și alarmante, în fond, pentru toți.

* Operator de teren: studenta Nicoleta-Cerasela Vlădoiu, Colegiul Universitar Pedagogic de Institutiori.

cembriști, ca și pentru odrasle mult prea-îmbogățitilor tranziției.

Dar țara are nevoie, în continuare, de tineri entuziaști, de o generație capabilă să refacă economia, infrastructura și cultura aflate în cădere liberă în acești ani ai tranziției. Cum se vor forma aceste generații dacă, desființându-le vechile organizații, nu le-am oferit altele noi, desigur, după principiile societății pe care vrem să-o făurim?

După decembrie 1989, le-au fost luate copiilor organizațiile copilăriei în numele unei alte dictaturi, a haosului și neantului, comitându-se aceleași greșeli, aceleași extremisme ca și în trecut. De unde se vede că istoria se repetă fără a se trage învățăminte.

Organizațiile copiilor răspândea cultură, erau o școală a culturii. În ele preșcolarii și școlarii învățau iubirea de țară, de neam, de patrie și istorie, chiar dacă acestea se împleteau cu un exagerat cult al personalității. Cercurile de diferite profile: poezie, povești, ghicitori, istorie, geografie, fizică, matematică, desen, lucru manual, muzică, dansuri erau tot atâtea prilejuri de dezvoltare a orizontului de cunoaștere și de formare, de dezvoltare a lucru manual etc.

Nu rareori, în cercetările efectuate în satele și orașele țării, părinții elevilor și-au exprimat mănuirea că în zilele noastre nu se mai face nimic pentru sufletul copiilor lor, pentru îmbogățirea spiritului lor cu componenta națională prin lecturi, poezii, cântece, la activitățile școlare sau în timpul liber. La o cultură mare, la cultura națională nu se ajunge peste noapte. Ea trebuie inventată subtil și pe înțeles din primii ani ai vieții. "Cultura este o dezvoltare lăuntrică, încreță, armonioasă a omului întreg și în legătură cu el însuși, trup, suflet, nație din care face parte, trecut, credință pe care nu le poate zvârli ca pe niște piei năpârlite. Cu căt căștigarea ei este mai firească, mai îndelungată, cu atât ea este mai temeinică și mai trainică", spunea poetul Vasile Voiculescu.

Nevoia de educație națională la copii reclamă nevoia de organizații în care aceștia să-și exprime sentimentele, gândurile, sufletele cu care împodobesc la vârsta lor țara și nația.

Politică, educație și toleranță

(Continuare din pag. 1)

În al patrulea rând, date fiind consecințele toleranței sau intoleranței este necesar "să se elaboreze studii științifice adecvate și să se înființeze rețele pentru a pune de acord răspunsul comunității internaționale la această sfidare planetară, inclusiv printr-o analiză după metodele științelor sociale - a cauzelor profunde ale acestor fenomene și a măsurilor eficiente ce trebuie luate pentru a le contracara și prin cercetare și observare, cu scopul de a sprijini deciziile statelor membre în materie de politici generale, precum și acțiunea lor normativă".

După cum am mai subliniat, nu întâmplător, abordarea atitudinii specific umane numită toleranță aduce imediat în atenție dimensiunile și conținutul unui alt fenomen, eminent uman și umanizator, dacă se poate spune așa, **educația**. Pe bună dreptate se consideră că "educația este mijlocul cel mai eficient de prevenire a intoleranței. În acest sens, prima etapă constă în a-i învăța pe indivizi care sunt drepturile și libertățile lor pentru a asigura respectarea acestora și, totodată, în a promova dorința de a proteja drepturile și libertățile celorlalți".

Îată de ce nu începe îndoială că educația în spiritul toleranței trebuie să fie considerată un imperativ prioritar, fiind de o însemnatate esențială "să se promoveze metode sistematice și raționale de deprindere a toleranței, axate pe surse culturale, sociale, economice, politice și religioase ale intoleranței, care constituie cauzele profunde ale violenței și excluderii". De aceea, politicile și programele de educație au menirea să contribuie la dezvoltarea înțelegerii, solidarității și toleranței între indivizi, ca și între grupurile etnice, sociale, culturale, religioase și lingvistice, pe de o parte, și națiuni, pe de altă parte. Este o cerință elementară ca educația în spiritul toleranței să aibă drept obiectiv contracararea influențelor care duc la teama de cehălalt și la excluderea celuilalt,

unul din obiectivele centrale ale educației fiind acela de a-i ajuta pe tineri să-și dezvolte capacitatea de a-și exprima judecăți autonome, de a fi capabili de reflecții critice și a gândi în termeni etici, acționând în concordanță cu valorile moralei.

Toate acestea îndeamnă, obligă chiar, instituțiile și organismele guvernamentale sau neguvernamentale de învățământ, știință și cultură să sprijine și să pună în practică programe de cercetare în domeniul științelor sociale și de educare în spiritul toleranței, al drepturilor omului. În consecință, este necesar să se acorde o atenție deosebită ameliorării pregătirii educatorilor, a programelor de învățământ, a conținutului manualelor și cursurilor și altor tipuri de materiale pedagogice, inclusiv noile tehnologii educative, în scopul formării unor cetățeni solidari și responsabili, deschiși față de celelalte culturi, capabili să aprecieze valoarea libertății, să respecte demnitatea ființelor umane și deosebirile dintre ele și să prevină conflictele sau să le soluționeze prin mijloace nonviolente.

Educarea și formarea oamenilor în spiritul toleranței sunt posibile și realizabile în contextul unei vieți democratice. "Or, democrația este un echilibru extrem de fragil, care trebuie protejat, întreținut și dezvoltat dacă vrem ca el să nu devină slab. Probabil că aici se află miezul problemei" (s.n.-A.B.). Nu este suficient să se înființeze instituții democratice și să fie instaurată o vagă stare de toleranță. Trebuie să se treacă de la toleranță pasivă la solidaritatea activă și să se permită fiecaruia să participe la ceea ce noi numim o societate într-adesea democratică.¹¹

Într-un asemenea context, prezintă interes esfert contemporan de a se defini sau redefini toleranța, problemă asupra căreia se va opri articolul următor.

¹¹ Seminarul Internațional asupra toleranței, București, 23-26 mai, 1995.

Discursul secretarului general adjuncț al Consiliului European, dl Peter Leuprecht, Institutul Român pentru Drepturile Omului, p. 28.

REVISTA OPINIA națională

Tiparul executat de
DRAGO PRINT GRUP

Tipografia F.E.D.

TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ:
Mariana IONITA

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4. Telefon: 330.68.45

Costul unui abonament trimestrial este de 3000 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat poștal sau disponibile de plată pe adresa: Fundația „România de Mâine”, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4 - București, Cont 451.00.972 - B.C.R. - S.M.B. Abonamente se pot face și prin oficiile poștale din întreaga țară.

Revista „OPINIA NAȚIONALĂ” se află înscrise în Catalogul de presă „RODIPET” la poziția 2111.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „RODIPET” S.A. - P.O. BOX 33-57, Fax 0040-1-3129432 sau 3129433, telex 11995 - Piața Presei Libere nr. 1, Sect 1, București - România.

PUNCTE DE VEDERE

SOCIETATEA INFORMAȚIONALĂ

Ce ni se pregătește?

Prof.univ.dr. PETRU PÂNZARU

Ni se pregătește o "societate informațională" în care - via satelit și cablu - programele de televiziune receptate de milioane de orășeni și chiar săteni, transmit mesaje și opțiuni ideologice, sisteme de valori (și pseudovalori), modele de gândire, simțire și stil de viață FĂRĂ NICI O LEGĂTURĂ CU SPIRITUALITATEA ROMÂNEASCĂ. Adăugând la aceasta reculul lecturii cărților fundamentale, care au format succesiv generații de români, slăbiciunile instructiv-educative ale școlii românești de azi, atracția ce o reprezintă divertismentul oferit de benzile magnetice și videocasete, ne dăm seama că "matricea stilistică" românească se va afla la grea cumpănă, se va evapora în ritm de rock. Literatura "de consum" care a invadat piața noastră "culturală", din aceleași motive pecuniere ce călăuzesc pe matadorii televiziunilor comerciale, concurează neloaial literatura românească și universală de calitate, singura capabilă să formeze personalitatea umană creatoare și etică, sensibilă la frumos și adevăr.

Presă scrisă ne remordează și ea voios la ceea ce are trecere în lumea occidentală: viața particulară a VIP-urilor, stăturilor de cinema și muzica modernă, senzaționalul, senzorialul, cultul violenței, crimei, al sexului etalat pe coperți color, al alcoolismului și drogomaniei. Mai poate trăi românul fără a fi "informat" despre ce a făcut și face Lady Di, despre aventurile amoroase ale vedetelor de cinema și muzică rock, fără reviste gen "Infractorul", "Infrastructoarea", "Academie (!) infractorilor", "Revista fenomenelor paranormale" etc. etc. care tăbăcesc toate, prin texte și imagini, sensibilitatea, raționalitatea, sficiunea, umanitatea oamenilor ce vin în contact cu aceste produse antiintelectuale, amoroale, antiestetice, antiuite.

Publicațiile care (mai) cultivă intelectul, sensibilitatea, rațiunea, normalitatea, echilibru, discrepanța și bunul simț sunt

împinsă în conul de umbră al dezinteresului public (ele nu agresează și incită privirea, simțurile, instințele!) și abia "se ţin pe picioare", nedispunând de spoturile publicitare care susțin celelalte tipuri de publicații.

Și pentru că veni vorba de această dominantă a "societății informaționale" (respectiv, comerciale și de consum fără limite): PUBLICITATEA-RECLAMA, care se bazează pe principiile reflexului condiționat pavlovian, nu putem să nu observăm și aici invazia "liber consimțită" și acceptată a modelelor și produselor străine, prezentate în imagini și cu texte de o stupiditate și monotonie incalificabile.

Asaltați din toate părțile, pândiți din toate unghiurile de "însuțitorul" privilegiat al "societății informaționale" - PUBLICITATEA nu numai comercială, dar și politică, oamenii nici nu se mai întrebă ce a mai rămas din libertatea lor personală, din șansa de a nu fi manipulați, de a nu fi considerați decât consumatori de bunuri, servicii și produse mediatice, de preferință occidentală, decât electorat la 4-5 ani, decât plătitori de taxe și impozite?

Pentru că nu este rentabilă - ca publicitatea, sexul și violența - tema raporturilor societății cu Natura, deși de importanță majoră pentru prezentarea vieții și a însăși "societății de consum", ca și a viitoarei "societății informaționale" - care în urma colapsului ecologic nu va mai avea nici pe cine, nici despre ce informa - ei bine, această temă majoră este subsidiară, marginală, ocazională în mass media. Îată încă un argument în favoarea unei atitudini CRITICE (nu de respingere de plan) a rolului informației și mass media) față de impunerea conceptualui de "societate informațională" ca SCOP al evoluției societății contemporane și nu ca MIJLOC de acces către o societate UMANĂ și UMANISTĂ, către o societate ECOLOGIC, SOCIOLOGIC și PSICOLOGIC ECHILIBRATĂ.

CONCLUZIE

În final vom spune: retorica abundantă generată de IMPERATIVUL marșului comandat spre societatea INFORMAȚIONALĂ - așa cum am menționat de la început, o retorică superficială și chiar irresponsabilă - face urgentă dezbaterea temeinică, multidisciplinară a raporturilor dintre SCOPURI și MIJLOCACE (tehnice, organizațional-instituționale, legislative

etc.) în proiectarea și realizarea societății românești viitoare, a raporturilor firești dintre CONTINUITATE și DISCONTINUITATE în toate domeniile vieții noastre sociale, a raporturilor dintre valorile "matricei stilistice" a spiritualității românești, produs al unei istorii "naturale", și valorile, respectiv nonvalorile și chiar anti-valorile, unei societăți moderne ultratehnizate și ultrainformatizate.

Își păstrează deplină actualitate aprecierea lui Ion Zamfirescu potrivit căreia: "Este obligatoriu să părăsim atât ideea unei Europe văzute exclusiv de la Paris, Londra, Berlin, cât și tentativa de a răspunde acestei perspective cu una exclusiv răsăriteană. Trebuie să găsim punctul de vedere de unde realitatea să pară întreagă. Găsirea unui asemenea punct de vedere realmente european, purificat de orgoliul occidento-centrismului, dar și de orice filosofie karamazovistă reprezentată pentru români un imparativ categoric" (Studiu: "Sinteză, echilibru, creativitate", 1982, pag. 219).

Noi am argumentat - într-un articol precedent din OPINIA NAȚIONALĂ - că însăși denumirea de "societate INFORMAȚIONALĂ" - ca SCOP al devenirii sociale - nu este adevarată, întrucât informația și tehniciile care o servesc sunt doar MIJLOCACE pentru edificarea unei societăți umane, umaniste, echilibrate economic, politic, ecologic, sociologic și moral.

Suntem deplin conștienți că poziția noastră poate fi cu grăbire interpretată și calificată drept "conservatoare" sau chiar "reacționară", opusă progresului social. Condescendent, ea poate fi socotită chiar o "luptă cu morile de vînt", deoarece procesul declanșat e avansat și cale de întoarcere nu există, iar atât presunile că și "tracțiunile" spre societatea zisă informațională (ultra-tehnizată, ultra-instituționalizată, ultra-politizată, ultra-militarizată, ultra-mediatizată) sunt atât de puternice încât orice discuție despre riscurile și laturile negative ale procesului e superflua.

Când însă, nu peste multă vreme, oamenii vor constata "pe propria piele" efectele manipulatorii și despersonalizante ale unei societăți care zeifică "INFORMAȚIA", o transformă din MIJLOC de elevare și autenticare a naturii și condițiile umane într-un SCOP și VA LOARE ÎN SINE - atunci, probabil tardiv ca și în alte cazuri, se vor valida rezervele noastre critice față de "minunile" societății informaționale, "minuni" cu adevărat alienante.

PERMANENȚE ROMÂNEȘTI

ANTIM IVIREANU

"Cunoașterea limbii române este nimitoare la Antim și, de altfel, din toate atitudinile, ivireanul apare ca un perfect asimilat (...). Didahiile rămân și azi vii. E de remarcat că predicile lui Antim, spre deosebire de celelalte cauzanii varlaamieni, au «idei», firește împrumutate, dar cu mare îndemnare propuse unor ascultători neobișnuiați cu speculațiile teologice și cu transcendentalitățile".

G. CĂLINESCU (1941)

Bibliografia lui Antim Ivireanu nu cunoște data exactă a nașterii mitropolitului. El presupune că s-ar fi născut în jurul anului 1650 sau pe la 1660. Se știe sigur că s-a născut în Iberia Caucazului, că a fost luat rob de turci, în fragedă tinerețe, care l-au dus pe malurile Bosforului, unde, după răscumpărare, a învățat, pe lângă Patriarhia de Constantinopol, sculptura în lemn, pictura și broderia, limbile greacă, arabă și turcă și că a fost adus în Tara Românească, în jurul anului 1690, de către Constantin Brâncoveanu, în vederea îmbunătățirii tipografiei de pe lângă Curtea domnească. După 4 ani, în 1694, tipograful (călugărit cu numele de Antim) era egumen la mănăstirea Snagov. La 16/28 martie 1705, Antim a fost numit episcop de Râmnic, unde a slujit "trei ani fără două luni", vreme în care a tipărit 10 cărți (din care 7 în limba română). La 21 februarie 1708 a fost ridicat în

scaunul Mitropoliei Ortodoxe din București, pe care nu l-a dobândit nici "cu sila, nici cu mite, nici cu rugăciuni". După așezarea sa în scaunul metropolitan, el a înființat o nouă tipografie la Târgoviște, în care a tipărit 19 cărți (12 în românește), sporind astfel capitalul național de gândiri și simțuri religioase și înlesnind triumful limbii române în săvârșirea serviciilor bisericești, proces început de Matei Basarab (tipicul în românește) și Șerban Cantacuzino (textele biblice). Dintre tipăriturile în limba română sunt de menționat *Psaltirea, Octoiul, Liturgierul* (apărut, prima oară, în Tara Românească, în 1713), *Molitvelnicul, Catavasierul, Ceasovul, Alexandria, Pildele filosofesti*. În total, în decursul activității sale episcopal-mitropolitane, s-au tipărit 64 de cărți, din care 38 de el însuși, iar 26 - de alții, sub îndrumarea sau la îndemnul lui. Patru

cărți, *Învățătură pe scurt pentru taina pocăinței* (Râmnic, 1705), *Învățătură bisericească la cele trebuințioase și mai de folos pentru învățătură preotilor* (Târgoviște, 1710), *Capete de poruncă la toată ceata bisericească* (Târgoviște, 1714) și *Sfătuiri creștine politice către domnitorul Stefan Cantacuzino* în grecește (București, 1715) au fost scrise de Antim Ivireanu.

Manuscrisul *Chipurile Viei și Noului Testament* (1719) - o istorie a Bibliei, bogat ilustrată (cu 505 portrete din cele două Testamente) - dovedește vocația literar-artistică a mitropolitului, iar *Didahiile (= Predicile)* - 28 de predici la diversele duminici și sărbători și 7 cuvântări ocasionale - tipărite în 1888 - sunt critice ale ticăloșilor vremii. În duhul biblic, didahiile lui Antim sunt cele mai violente critici ale orânduirii feudale

și ale asupririi otomane" (G. Călinescu), iar lectura lor este ușurată prin "modernitatea sintaxei de o mare limpezime" (Şerban Cioculescu). "Mitropolitul Antim este, după căte știm până acum - scria Nicolae Cartojan în 1940 - primul care, rupând cu tradiția, se urcă în amvonul mitropoliei, în zilele marilor sărbători, ca să grăiască poporului său drept de la suflet la suflet. Până la el, în biserică noastră, locul predicii îl ținea cauzania; dar cauzaniile, aleătuite cu multe veacuri în urmă, cuprindeau explicarea textelor evanghelice în linii general-omenești, ca pentru toate vremurile și pentru toate societățile, pe când societatea românească de la începutul secolului al XVIII-lea avea nevoie de o învățătură vie, adaptată la nevoie ei duhovnicești, la suferințele ei, la durerile ei. Mitropolitul Antim a înțeles acest mare adevăr și, de la înălțimile amvonului, el a știut să găsească cuvintele mișcătoare de măngâiere, care răsunau adânc în suflete, alinând necazurile unui neam întreg, ca de pildă, acele discrete aluzii la lăcomia nesătioasă a turcilor, care nu mai conteneau cu biru și cu angarele.

Ce impresie puternică trebuie să fi produs asupra domnului și boierilor, adunați în Biserică Metropolitană, clipa solemnă când vlădica, ridicând spre cer privirea rugătoare, cerea Sfintei Fecioare, în ziua în care se comemora adormirea ei, «să dea luminatul nostru domn putereas» ca să apere țara de «lupii cei văzuți și nevăzuți» și să păzească această boierime de toate primejdiiile și de toate vicleșugurile viețuanului și să le dea dragoste, unicinie și ajutor întru toate".

Credincioșii din Răsăritul Ortodox Creștin s-au bucurat de atenția lui Antim Ivireanu. Un *Liturgier greco-arab*, tipărit în 1691 la Tipografia din Snagov, sub îngrijirea "ieromonahului Antim", a fost trimis ortodocșilor de limbă greacă din Patriarhia Antiohiei, iar georgienii din țara sa natală au primit mai multe cărți trebuitoare vieții lor bisericești, tipărite de Antim sau de colaboratorii ai lui.

Antim Ivireanu este ctitorul Mănăstirii Antim din București, cu

hramul "Toți Sfinții", construită în 1713-1715 după planurile întocmite de el însuși și consacrată, printr-un "Așezământ" (= testament) al său, și ajutorii nevoinicilor dormici să învețe carte și călătorilor străini ca loc de reculegere și de închirieri.

Antim Ivireanu a avut o moarte tragică. În toiu răzoiu rus-turc din 1711, Constantin Brâncoveanu, cumpăinind modul cum ar putea scăpa de înțeleșarea rus-turcească în favoarea neamului său, fusese sfătuitor de unii din dregătorii săi de seamă să se alăture rușilor, cum făcuse și Dimitrie Cantemir. Antim Ivireanu nu a făcut excepție de la această îndemnare. "Înfrițat de urmări și atâtat de intrigă", evaliosul domn i-a cerut mitropolitului să-și dea demisia din scaunul metropolitan (1712), dar a renunțat în urma unei dezvinovătiri scrise. Nicolae Mavrocordat - primul domnitor fanariot în Tara Românească (5 ianuarie 1716) - deși a construit Mănăstirea Văcărești, cel mai de seamă monument arhitectural de stil brâncovenesc din București, nu l-a uitat pe Antim, ci l-a ceterisit (august 1716) sub pretextul că ar fi fost în legătură cu austriecii care se luptau cu turci în mare parte pe teritoriul românești, de pe la începutul anului, că ar fi "unelit" contra fanariotului ajuns domn, arestandându-i și redându-i numele mirean de Andrei. Din temnița palatului domnesc din București, după un lung șir de umiliințe, mitropolitul a fost luat de o cetață de turci și dus spre Mănăstirea "Sf. Ecaterina" de pe Muntele Sinai, unde urma să-și ducă traiul până la sfârșitul vieții. Pe drum, însă, însoțitorii turci l-au măcelărit și trupul ciopârjit a fost azvărît în râul Tundja, lângă Adria-nopol (în septembrie 1716), sfârșind, astfel, prin moarte de martir.

Personalitatea lui Antim Ivireanu dovedește că românia nu s-a cerșit, ci s-a dobândit prin munca și prin merite (el fiind un "perfect asimilat"). Istoria culturii românești a avut și va mai avea, încă, nevoie de creștini. Ea nu a avut și nici nu va avea nevoie de creștini.

VENIAMIN COSTACHI

"Precum limba grecească este fiica limbii elinești, de asemenea limba noastră românească este fiica limbii latinești, care au fost limba romanilor strămoșilor noștri, cei ce la 105, după Mântuitorul Hs., ne-au adus din Italia, vecchia patrie, și ne-au lăcuit aice în Moldova, Tara Românească, Ardeal și Banat, care țeri se numea pe atunci Dacia, fiindcă se lăcua de o gintă numita dachi".

VENIAMIN COSTACHI (1834)

Pe drumurile care au marcat, prin sușurile și pogorâșurile lor, istoria învățământului românesc spre vârfurile lui moderne și contemporane au umblat, fără oboselă și fără moleșcală, și personalități de voacăie ale bisericiilor ortodoxe, care, înțelegând rolul de seamă al Bisericii în cultura națională, și-au concentrat eforturile întru "creșterea limbii românești și a Patriei cinstire". O asemenea personalitate a fost și Veniamin Costachi, născut la 20 decembrie 1768, mort la 18 decembrie 1846. A fost călugărit la Huși, în 1784, la vîrstă de 15 ani, de către episcopul Iacob Stamati, când numele de botez Vasile i-a fost schimbat în Veniamin. Devenit episcop de Huși (1792) și de Roman (1796) și Mitropolit al Moldovei, între 1803-1842, cu două întreruperi (1808-1812 și 1821-1822), Veniamin Costachi a înființat, în 1803,

Seminarul de la Mănăstirea Socola, în care se predau discipline teologice și laice, în limba română, timp de 8 ani, de către profesori renumiți din Transilvania, *Scoala pentru maicile de la Mănăstirea Agapia și Văratec* (1804), unde maicile erau îndatorate să se ocupe și cu "lucrul de mână", rânduindu-se ca fetele, de orice condiție socială, să poată fi primite aici "pentru învățătură cărților sau lucrul mănilor" (= Preot dr. Mircea Păcurariu). *Scoala de cântări bisericești* (1805) de la Iași. La îndemnul lui Veniamin Costachi, Gheorghe Asachi a predat, între anii 1814-1818, un *Curs de matematică teoretică și aplicativă*, *geodezie și arhitectură*, în limba română, la Academia Domnească din Iași. În urma unui examen public săcăt în limba

română în 18 iunie 1818, spune A.D. Xenopol, mai mulți tineri au căpătat învoirea de a practica "arta inginieriei".

Prin strădaniile lui Veniamin Costachi și ale lui Gheorghe Asachi s-au pus bazele *Academiei Mihăilenie* (noiembrie 1834) din Iași, care, un an mai târziu, cuprindea o facultate de filosofie, cu durată de 2 ani de studii, o facultate de științe juridice (cu 3 ani de studii), în care se predau, în limba franceză, cursurile de Drept public și Drept privat, iar în limba română - Drept natural și Dreptul civil, alte cursuri (discipline) privind economia, științele "exacte", limbi și literaturi, arte frumoase, incă graiul moldovenesc devenind limbă "universală". Academia dispunea de bibliotecă, laboratoare, muzeu de științe naturale, interne. Tot lăzile li se datorează deschiderea unei *Scoli*

de Arte și Meserii (1841) în Moldova (prima de acest profil din Moldova), după ce izbutiseră, în 1834, să înființeze prima școală publică pentru "fetele orășenilor", urmată de "școli ținutale" în Roman, Huși, Botoșani, Bârlad, Galați, Focșani, Bacău, Piatra-Neamț și de "școli sătești", înființate de boieri moldoveni pe moșii ale lor, la îndemnul lui Veniamin Costachi, în care învățările se predau în limba română.

Mitropolitul Veniamin Costachi a reorganizat, a înzestrat și a îndrumat, în timpul activității lui pastorale, două tipografii: una la Mitropolia din Iași, alta la Mănăstirea Neamț, în care a tipărit, în limba română, lucrări cu deosebire teologice, a scris prefețe la unele și a sprijinit pe alții întru tălmăcirea și tipărirea altora, aducătoare de folos tinerelui român și clerului "moldo-vlahicesc" sau "româno-dachicesc", cum socotea el însuși. Dintre cele peste 130 de lucrări tipărite într-o cinstirea sa, ori la îndemnul lui, biografi ai lui Veniamin Costachi enumerați, prin selectare, următoarele: *Tâlcuirea celor șepți Taine* (1807), *Chiriacodromionul* (= *Cazania*), tâlmăcit din grecește de către mitropolitul însuși (1811), *Îndeletnicirea iubitoare de Dumnezeu*, după Evghenie Vulgaris, 5 volume, apărute la Iași, între 1815-1819, *Liturghiile* (1819), corectate de mitropolit, *Istoria Scripturii Vechiului Testament*, *Istoria Scripturii Noului Testament și Funia sau frângia întrețină* - lucrări care discută dogmele creștinismului, în spirit ortodox, tipărite în 1824, la tipografia metropolitană din Iași. Nicolae Iorga precizează că, pe lângă cele 3 lucrări (*Invățările hristianicești, Carte folosităre, Învățătură creștinească*), traduse din grecește, la

Colnicuți - în Moldova dintre Prut și Nistru, unde Veniamin Costachi s-a "retras" în 1821 din cauza turcilor care se năpustiseră asupra Moldovei - mitropolitul a dat Bisericii ortodoxe din Tările Române "cea dintâi Pravilă pentru judecata canonica" și *Pidalionul* (1844), culegerea canoanelor ortodoxe. Tot lăzile i se datorează traducerea lucrării *Piatra scandalei* de Ilie Miniat, apărută la Iași, în 1845, cu scopul combatării învățăturilor catolice. "Era fără pereche această îndelungată muncă, făcută cu atâtă tragere de inimă, între oameni cari-l înțelegeau de multe ori - menționează Nicolae Iorga în 1930 - dar altă dată îndrăzneau să ridice insultă și până la curăția cugetului său și la rodnicia faptele sale (...). Astfel, Veniamin putea serie fără laudă de sine aceste cuvinte: "Nădejdea care am hrănit și hrănesc în sufletul meu că, înmulțindu-se cărțile și științile în limba nației, dacă nu eu, dar urmășii miei se vor învredni și a se folosi de cărți și învățătură și a căstiga norod luminat în știință hristianiceștilor învățături, m-au făcut neadormit și neobosit în tălmăcirea sfintelor cărți, - din care multe stau netipărite, pentru neînlesnire".

E sigur că istoria culturii românești fără istoria culturii bisericești (îndeosebi ortodoxă) este incompletă, iar marginalizarea ori nerăcunoașterea ei, cu rulurile ei de seamă în formarea culturii române moderne, înseamnă o apostazie, întrucât istoria culturii românești este lecția magistrală a trecutului românesc și modelul posibil - prin esența sa - al viitorului României de mâine.

ION MIHAIL
POPESCU